2. Cumhuriyet Kutlu Olsun

PERDELER AÇILDI

(Cevdet KUDRET 6. Sayfada)

CURCUNA

Hilmi ÖZGEN

Ööf bu kentin havası kirlendi gayrı. Meydanlarda nutuklar çekildi. Sokaklarda kutsal oy pusulalarının kalıntıları, suratlarda iğrenç maskeler. Ama nerelere gitsem bilmem ki...

Bizim kasabanın en uzak dağ köyüne mi çıksam. Oraya incecik bir dağ yolundan gidilir. Öşek düzüne kadar cip, kamyon giderya bir eşekle bir adam zor geçer bu yoldan. Köyde ne radyo ne gazete. Kuş uçmaz, kervan geçmez. Ne haber varsa bizim Emine Bacıdadır sabahları. Uyur uyur uydurur, benim dulanalığım Masal da katar sözlerine. Bir Padişahı indirir tahtından, öteki padişahı çıkarır tahtına...

Ama dur hele, o köyün de ocak başkanı vardı ya. Kel Memet. Hani bir zaman beysin, ağasın dendi de sonra elinden mühürü alındıydı. O da kan kusuyor olmalı şimdilerde. Kendi mührünü düşünüp asıl onlara acıyan görünüşte. Kel Memet'in çenesinden nasıl kurtulmalı.? «K» ların üstüne basa basa ağzını açtıymıydı bir kez ört ki ölem. Gel de bu köyde rahat et.

Bu kentin havası kirlendi artık. Bir aydır aldığım maaşı hakettiğim yok vallah billah. Meydan meydan miting izledim. Amanın neler dinledim neler... Köyün derdine yanan, sahte politikacılar, işçinin derdini anlatan ömründe bir çivi çakmamış sahte işçiler. Gırtlağına kadar yalan dolan çamuruna batmış sahte namus tellâlları...

Bu güz aylarında hava da bir alçalır, bir alçalır. Çok kere ağlar halimize. İnceden bir yağmur başlar. Ama kalabalıklar dağılmaz. Pel perişan insanlar. Dizlerine kadar çamur içlerinde. Oparlörler cırtlak mı cırtlak. Albayrağın süslediği kürsülerde kara suratlı, çatlak sesli sözcüler. Hepsi adalet, hepsi eşitlik, hepsi özgürlük uğruna...

Sonra mitingler dağılır, kürsüler sökülür, oparhörler direklerden indirilir. Ama kızışmış bir kere bu araçlar. Fişinden çıkarılmış, soluğu kesilmiş boş borularda bile homurtular sürer. Tirtir titrer hırsından... Vıcık vıcık çamurlu meydanda onbinlerin ayak izleri. Bir sürü eski pabuçlar. Bütün varlığı tek pa-

(2. Sayfada)

SAYI : 8
CİLT : 8
KASIM : 1961
1,5 LİRA

yorgonun biri

Ölümse gelir o terkedişle
Dalgalı coğrafyasında saçlarının
Koşar ellerimizle tutup yorgunluklara
Tutup suların kıpırtılarına çektiğimiz

Sen yalnızlığımın ölgün çiçeği
Ağlamaklı ezgileri hatırlatır yokluğun
Ağır adımlı bir mızıka çalarken çocuklara
Küskün bırakılmış ve yorgunun biri

Ay uzatırken boynunu sulara
Dağılır bir mercan kuşu gibi hüzün
Ağzımızda yarım kalmış bir öpüşün sıcaklığı
Biz o denizlerde ne kadar dolaştık.

Volkan VURAL

bucu olan yolsul kişilerin yalancı bir ışık uğruna bunu da çamurda bırakışı. Bir kurtuluş umudunun ardında. Kimden, nereden, orası belli değil...

Akşamnan pazar yerlerinin pis meyhanelerine gider oldum. Köfte dumanından gözgözü görmez. Bütün sofralarda rakı, çoban salatası, ekmek ve bolca küfür mezesi. Öbek öbek adamlar masalarda. Susuz rakı korkuyu ve sahteciliği de kaldırmış. Biraz daha içyüzleriyle biraz daha iğrenç adamlar... İçerim üç beş kadeh. Başlarım kulak vermeğe konuşanlara.

Bir masada bir iri kıyım adam, kart sesiyle bağırır bangır bangır. «Anam avradım olsun kazanamıyacaklar. Ben onlara göstereceğim işci oylarını. Ulan işçi dediğin davar be. Ben güderim onları. Sendikacı Halim'i kim tanır. Beni boşlamak nasılmış göstereceğim onlara. Yüz kâğıda kürsüye çıkarmıyım, öldük mü be.»

Bir başka masada sıska bir herif. Kuru mu kuru. Gözlerinin içi sararmış hasetten. Gişe memuru de. Postacı de. Trenci de. Ne dersen de. Dişlerini sıkarak sinsi sinsi konuşuyor. «Ulan deyyüs, demokrat zamanı müdür, ihtilâl zamanı müdür, seçimden sonra yine de müdür. Yağma mı var. Ben göstereceğim ona. Bu nankör herifin, ekmeğini yediği adamlara hayrı olmadı. Herifler asılınca dairede kahve ısmarladı herkese. Ama bu sefer görecek hanyayı konyayı. İş çıkacak her yazının bir kopyası benim dosyamda. Kan kusturacağım bu sefer o hergeleye...»

Daha ötelerde bir başkası «ciğerim yanıyor, arkadaş ciğerim. Alış veriş durdu. İş durdu. Bet bereket kalmadı. O hâkim olacak suratsız var ya. Sorduğu soruya bak mahkemede. Ben demokratmışım da ondan çalıyormuşum. Ne alâkası var. Allah aşkına Ali bey. Ben tüccarım da ondan çalarım ulan. Demokrat olsam da bu, Halkçı da olsam bu. Ama diyemezsin ki mahkemede bunu. Çalmadan kazanılır mı ulan enayi. Sen çalmamışın da ne olmuş. Yirmi yıldır kira evinden kurtuldun mu sanki...» Masadakiler bu açık yürekli adama hayran. Gelecek günlerin hayırlı işlerine kadeh ler kalkar, kahkahalar atılır.

Düşünürüm kendi kendime. Yüz binlerce adamlar meydanlarda. Hayallerinde asılan adamların görüntüsü. Kürsülerdeki adamlar sinsi ve sahtekâr. Adalet diye bağırırlar ciğerleri paralanırcasına. Şehrin iki yanında iki miting aynı günde. Bir bölüm çaldığını tutmak için adalet ister. Bir bölüm çalınanları geri almak için. Bir başka bölüm yeniden çalabilmek için. Bir emekli memur 30 yıllık namuslu hizmetinden köpekler gibi pişman. Bir emeksiz bir üst basamağa atlamak için gözleri kanlı kanlı, ağzı köpük içinde.

Atatürk bir tepede dağ gibi heybetli. Geceynen bu tepede sönük bir kandil ışığı. Ama ölülerin dilleri yok ki söyleseler. Söyledikleri taşlara yazılmış, donmuş kalmış. Kim okur, kim dinler bu taşları... Turan Emeksiz'in mezarı da hemen oracıkta bir tümsek. Ölüler bu kente bakıyorlar kapalı gözlerle. Yine böyle kalabalık bir günde ölmüşlerdi.

Bir başka tepede yeni meclis yapıtı. Bir orta Asya anıtı kadar kutsal ve anlamlı. Yontma taşlardan loş koridorlar. Yurtsever yiğitleri bekleyen kürsüler. Kirlenmemiş, lekelenmemiş, yürekleri pas tutmamış pırıl pırıl adamları bekleyen anıt. Ama dışarsı o kadar gürlütülü ve kirli ki. Bu çamurun içinden nasıl sıyrılacak namuslu kişiler. Yerler çamur. diller çamur, yürekler çamur, Ürkek ve kuşkulu adamlar çekilmiş yuvalarına. Gagalarını kanatlarının altına saklamış, bir adım atmak istemezler sokağa. Hele bilim adamları. Ayaklarında gıcır gıcır rugan pabuçlar. Sırtlarında bol kollu bilim giyesileri. Loş salonlarda mırıl mırıl ilim mevludu okurlar durmadan. Ama nasıl çıksınlar sokağa. Siyah elbiselerinin paçalarına çamur sıçrarsa, rugan pabuçları kirlenirse...

Eyvaaah 27 Mayıs. Neydi o pırıl pırıl bahar sabahı. Neydi o sabaha bağlanan umutlar. O da mı unutuldu çabucak. Halbuki henüz bir kış geçti üzerinden. Bir kere kar yağdı, bir mevsim yağmur. Niye geçici bizim sabahlarımız. Tan yerleri kızarır, kızarır da neden doğmaz bu güneş. Bu meydanlarda bu kadar çok yalan söylenir de neden kızarmız bu yüzler. Bir ah mı sinmiş bu yurdun toprağına. Bir günah mı işlemişiz. Tanrılara adaklar mı versek, kurbanlar mı kessek. Ya ne etsek Tanrım. İnsanlar neden böyle bölünmüş bölük bürçük...

Kır saçlı bir baba yadellerdeki oğluna bir mektup yazdı bu son günlerde. «Benim oğlum, benim aslanım. Bu yurdun havası yine zehirlendi iyiden iyiye. Nefes alamıyorum gayrı. Bana o büyük fabrikada, hani okulun karşısındaki uzun bacalı fabrikada bir gece bekçiliği bul da geleyim. Zaten uyuduğum yok sabahlara kadar...»

ABONELERİMİZİN DİKKATİNE:

Gereksiz yazışmaların önünü almak gayesiyle abonelerimizin adreslerinin üstüne iki sayı (Örneğin 1 — 12) yazıyoruz. Bunun biri abonenin başladığı, öbürü de biteceği sayıyı gösteriyor. Buna göre abonelerimiz her çıkan sayımızı eline aldıkça abonesinin hangi sayıda biteceğini görerek daha önceden uzatma işlemlerini yaptırmalarını kolaylaştıracaktır. Bunu yaptırmayanların aboneleri bitince — ayrıca hatırlatılmadan — dergileri kesilecektir. Şimdiden özür dileyerek bildiririz.

dost

TÜRK SANATINDA YENİNİN GÜZELİN DEĞERLİNİN DOSTU

Ayda Bir Çıkar

Sahibi : **Salim ŞENGİL**

Yeni dizi
Sayı: 8 — Cilt: 8 - Kasım 1961
Yazı İşleri Sorumlusu :
N. ŞENGİL

İdare yeri : Rüzgârlı S. Ove han. Da. 4 - **ANKARA**
Tel : 11 98 29

Abonesi :
Yıllık 18 TL. — 6 Aylık 10 TL.
Dış ülkeler için bir mislidir.
Öğretmen ve öğrencilere % 20 İndirme yapılır.

İlân şartları : Santimi 12 lira
Sürekli olarak 6 sayı verenlere % 10, 12 sayı verenlere ise % 20 indirim yapılır.

Basıldığı yer :
Resimli Posta matbaası Lmt. Şirketi — ANKARA

GEÇEN AYIN İÇİNDEN

EMOKRASİ ADINA — Seçimden önceki günlerde sinirleri sağlam olanlar meydan söylevlerini, radyo konuşmalarını izleyebildiler.

Eğer, parti önderlerini yuvarlak masanın başına oturtup onlara, seçim konuşmalarında taşkınlık yapmamaları yolunda- imzaları ile- inanca verdirilmeseydi daha neler görecek, neler işitecektik, kimbilir?

Radyodan, sadece «demagog» sıfatı ile tanımlamamız yetecek olan kimseler; ihtilâli, başladığı asil düzeyde yürütmeyi başarabilmiş olan erdemli askerlere -sırf kuyruk oyu sağlıyabilmek için- çatmaktan çekinmediler. Bu küfür kampanyası, erdemli askerlerin sağladığı özgürlükten güç alıyordu. Bu özgürlüğün değerini bilmiyerek onu kötüye kullananları tarih ayıplayacak.. Ama tarih, demagoglara sayfalarında kolay kolay yer verir mi?

Büyük alanlara sehpa taklitleri kuruldu. Sehpada, ceza görenlerin «müritlerine» anlamlı anlamlı «Gözlerimizin içine bakın, anlarsınız!» denildi. Ama, bizim sevgili karikatürcülerimiz bu acayip olayları yorumlamasını bildiler. Gevezeleri sehpaların altında çizdiler. gözlerin bebeğine liralar, idam ipleri yerleştirdiler.

Geçen devrin kötülüklerine baş olmuş olanların çoluğu çocuğu parti listelerine yazıldı. Kürsülere çıkarıldı, konuşturuldu, ya da «teşhir edildi». Mizahçılarımız «Böyle listeleri önümüze garson getirse suratına atarız!» diye yazdılar. Karikatürcülerimiz kürsüye çıkıp da konuşmayanları, pandomima oyuncusu gibi çizdiler.

Kültürsüz, âciz, yavan politikacılar: «Filânca partiye oy vermeyin; o parti başa gelirse memleket demirperde arkasına girecektir.» diye haykırdılar.. Kendi dağarcıklarında hiçbir şey olmadığı için başkalarının torbalarını karıştırmaya kalkan bu adamların bir de memleket yöneticisi olduğunu düşünün!..

Bu yavan politikacıların karşısında susan, ibretle seyreden bir topluluk vardı. Bu topluluk pekâlâ Turan Emeksiz'in annesini kürsüye çıkarabilirdi. Bu topluluk Hüseyin Onur'a söylev verdirebilirdi. Kim kimden dâvacı!.. Polislerine emir vererek üniversiteye, üniversitelilere kurşun yağdırtanların karıları mı? Yoksa, aslan gibi oğullarını bir polis kurşununa kurban veren analar, bacılar mı?

Sözlükte «utanmak» vardır, ama; anlaşılan, herkes kendisine göre bir sözlük kullanıyor..

Seçim öncesi günlerinin olaylarını izliyen sağduyu sahiplerinin bu ülkenin kaderinde tuzları, biberleri olmadığını sananların aldanacakları günler de gelecektir.

RADYONUN SEÇTİĞİ — Seçim sabahı Ankara Radyosu'nda birkaç kez ünlü bir ses sanatçısının sesini duyduk. Konuştu, şarkı söyledi v.b.

15 ekim 1961 sabahı Ankara Radyosu -böylece- Zeki Müren'i seçtiğini erkenden duyurdu. Mübarek olsun!.

DEMOKRASİ, ÇAPULCULUK DEĞİLDİR! — Seçim günü gazetelerde keyfimizi kaçıran bir çapulculuk olayı okuduk. Eski günlerin partizanlarına, külhanbeylikte ün salmış adamlar hizmet ederlerdi. Bunlar, ortalığı boş buldukça çapulculuklarına devam ettiler. Seçimden bir gün önce de, yüzlercesi bir araya gelerek İstanbul sokaklarında yapmadıklarını bırakmamışlar. Ağırbaşlı tarafsız Cumhuriyet gazetesinin 15 Ekim 1961 günlü sayısında bu kepazelikler tek tek anlatılmıştır.

Ama, insanı öyle bir günde hınçla yerinden oynatan bir rezaletin önüne nasıl olup da geçilmediğine şaştık kaldık. Çapulcu alayı, Turan Emeksiz'in özgürlük kavgasında şehit düştüğü yerde, üzerinde adı yazılı direğe tükürmüş.

Türkiye'de, çok kötü bir devir kapanmış, bu devrin suçluları ceza görmüş olmasına karşın, hâlâ o devri, o rejimi (!) destekliyenler var demektir. Bunlar sadece birkaç yüz çapulcu olsa ne ise. Ama, bunlar partiye kayıtlıdırlar. İçinde çapulcu bulunduran partilerin memlekette daima kuşku ile karşılanacağı doğaldır.

Özgürlük şehidine tükürmek, özgürlüğün yüzüne tükürmek demektir. Özgürlüğü istememek demektir.

Atatürk'ün heykellerini kıranların, genç yaşında diktatör kurşunlariyle can veren Turan Emeksiz'in mezarını çiğnemeye hazır olduklarını da görmek bizi şaşırtmasın!. Sadece tetikte olalım..

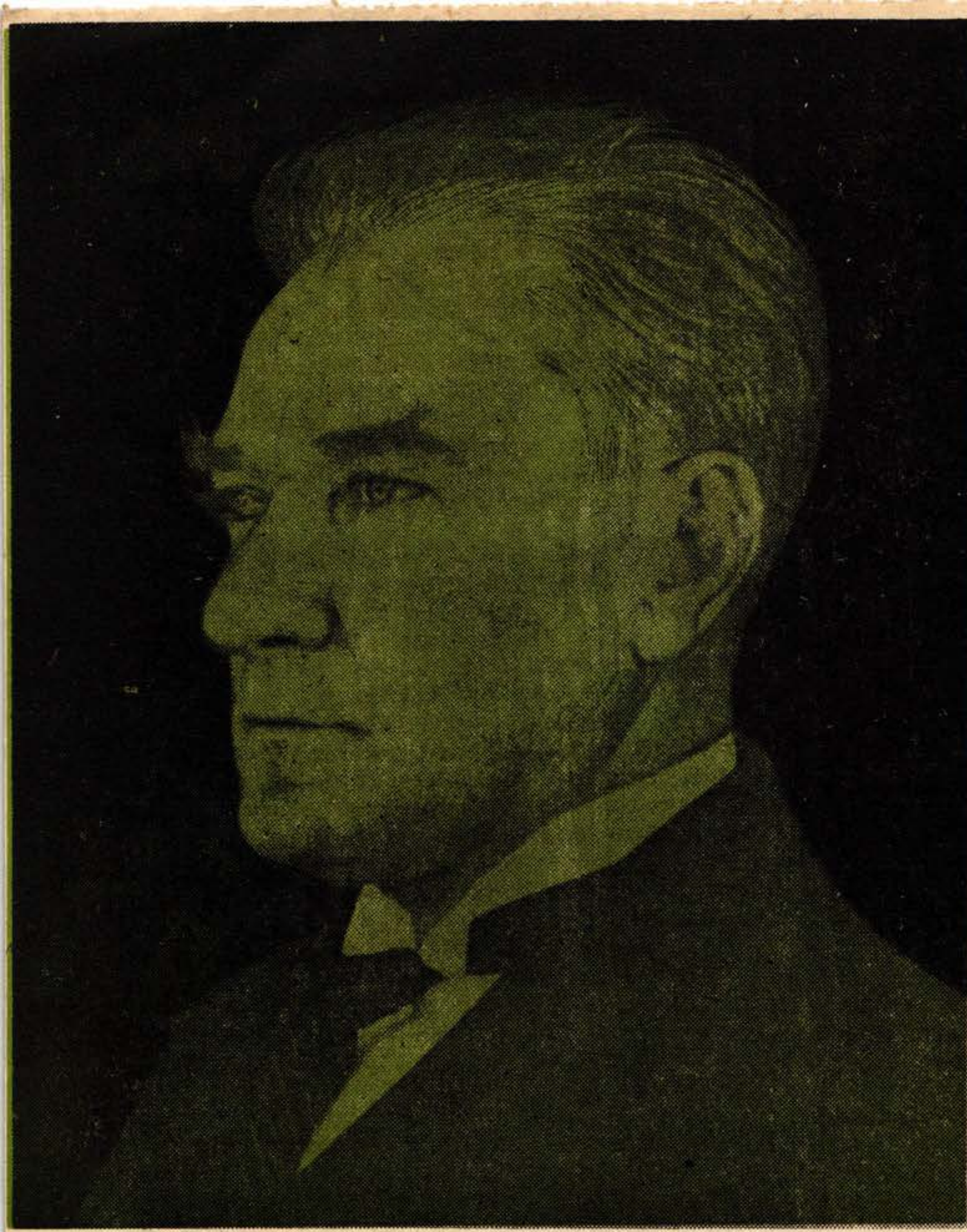
Meğer, 27 mayıs şehitlerini Atatürk'ün dizi dibine gömmekle ne kadar isabetli bir iş yapılmış-. Bu ülkede özgürlük uğruna can verenler, Atatürk'ün çocuklarıdır. Özgürlüğün erdemini onlar biliyor.

YARININ ÇOCUKLARI — Sandık başına gittiğimizde, iki seçimi birden nasıl başaracağımızı, şaşırıp şaşırmıyacağımızı düşünüyorduk. Kuyrukta beklerken, elinde bebeğiyle dört-beş yaşında bir kız çocuğunun annesi ve babasıyla birlikte sırada beklediğini gördük. Çocuğa imrendim. Bu kalabalığın ne yaptığını belki pek kesin olarak bilmiyordu. Ancak, bundan sonra, daha yıllar boyu sandık başlarına gelecek, yapılan işleri görecek, öğrenecek, buna alışacaktı. Bir gün, onun da oy atma çağı geldiğinde, sandık başına giderken, demokrasinin ne olduğunu bizlerden çok iyi öğrenmiş, anlamış olacaktı.

Geç kalmış bir ülkenin insanı olarak, duygulandım.

NE DEMEK İSTİYORSA.. — Geçen sayımızın bu sayfalarında, Faruk Nafiz Çamlıbel için birkaç söz söylemiştik. Adını vermiyen bir okuyucu, o paragrafları

(23. Sayfada)

ATATÜRK
Yolumuza Işık Tutuyor

Hürriyetin de, müsavatın da, adâletin de dayanağı milli hâkimiyettir.

★

Ferdin saltanatı ve onun temsil ettiği meş'um bir idare şekline çevrilen bir silâh mukaddestir.

★

Cumhuriyet fikir serbestliği taraftarıdır. Samimi ve meşrû olmak şartiyle her fikre hürmet ederiz. Her kanaat bizce muhteremdir.

★

Bilelim ki millî benliğini bilmeyen milletler başka milletlere yem olurlar.

İrtica fikirleri gündenler muayyen bir sınıfa dayanacaklarını sanıyorlar. Bu, katiyen bir vehimdir, zandır. Terakki yolumuzun üstüne dikilmek istiyenleri ezip geçeceğiz. Yenilik vâdisinde duracak değiliz. Dünya müthiş bir cereyanla ilerliyor. Biz bu âhengin dışında kalabilirmiyiz?

★

Milletin hummalı inkılâp hamleleri esnasında sinmeğe mecbur kalan eski kanun hükümleri, eski hukuk erbabı, himmet erbabının nüfuz ve ateşi yavaşlamaya başlar başlamaz derhal canlanarak inkılâp esaslarını onun samimi taraftarlarını ve onların aziz ideallerini mahkm etmek için fırsat beklerler.

★

Politika âleminde bir çok oyunlar görülür. Fakat mukaddes bir idealin tecellisi olan Cumhuriyete, asrî harekete karşı cehil ve taassup ve her nevi husumet ayağa kalktığı zaman bilhassa terakki sever ve cumhuriyetçi olanların yanıdır. Yoksa mürtecilerin ümit ve faaliyet menbaı olan saf değil.

★

Biz, ilhamlarımızı, gökten ve gaipten değil, doğrudan doğruya hayattan almış bulunuyoruz.

Bizim yolumuzu çizen; içinde yaşadığımız yurt, bağrında çıkttğımız Türk mileti ve bir de milletler tarihinin binbir facia ve ıstırap kaydeden yapraklarından çıkardığımız neticelerdir.

★

Bu kadar fedakârlıkların semeresini elimizden kaçırmamak ve geçen musibet ve felâketlerin bir daha geri dönmesini imkânsız kılacak tedbirleri almak bizim için her günün düşüncesi olmalıdır.

★

Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların gayesi Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen modern ve bütün mâna ve şekliyle olgun bir topluluk haline getirmektir, inkılâplarımızın esas gayesi budur. Bu hakikati kabul edemiyen zihniyetleri perişan etmek zaruridir.

★

Gençler, cesaretimizi takviye ve idame eden sizlersiniz. Siz, almakta olduğunuz terbiye ve irfan ile insanlık ve medeniyetin, vatan sevgisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli timsali olacaksınız. Yükselen yeni nesil, istikbal sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk, onu yükseltecek ve yaşatacak sizsiniz.

★

Ekonomik kalkınma, Türkiyenin hür, müstakil daima daha kuvvetli daima daha refahlı Türkiye idealinin belkemiğidir.

★

Basın, miletin müşterek sesidir. Bir milleti aydınlatma ve irşatta, bir millete muhtaç olduğu fikri gıdayı vermekle, hülâsa bir milletin hedefi saadet olan müşterek bir istikamette yürümesini teminde, basın başlıbaşına bir kuvvet, bir mektep, bir rehberdir.

★

Sanatsız kalan bir miletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir.

★

Bir millet sanattan ve sanatkârdan mahrumsa tam bir hayata malik olamaz.

★

Sanatkâr, cemiyette uzun ceht ve gayretlerden sonra alnında ışığı ilk hisseden insandır.

Hakikati konuşmaktan korkmayınız.

★

Sosyoloji bakıdından bizim hükûmetimizi ifade etmek lâzım gelirse, «Halk Hükûmeti» deriz. Sosyal meslek bakımından da düşündüğümüz zaman, biz hayatını, istiklâlini kurtarmak için çalışan emekcileriz. Zavallı bir halkız! Mahiyetimizi bilelim. Kurtulmak ve yaşamak için çalışan ve çalışmaya mecbur olan bir halkız! Onun için herbirimizin hakkı vardır, selâhiyeti vardır. Fakat çalışmak sayesinde bir hakkı kazanırız. Yoksa arkaüstü yatmak ve hayatını çalışmadan geçirmek istiyen insanların bizim topluluğumuz içersinde yeri yoktur.

★

Halkçılık, sosyal düzenini çalışmasına, hukukuna istinat ettirmek isteyen bir sosyal meslektir. Biz bu hakkımızı korumak, istiklâlimizi emin bulundurabilmek için bütünlüğümüzce, millî bütünlüğümüzce, bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı millî topluluğumuzca savaşmayı caiz gören mesleği takip eden insanlarız.

atatürk başöğretmen

Bir resmi var Atatürk'ün
Resimler içinde en anlamlısı.
Kara tahta başında Başöğretmen olmuş
Okusun ister ulusunun genci, yaşlısı

Henüz çıkmışken, yorgunken savaştan
Girmiş yeni bir savaşa.
Bilir ki kalemlisi tüfeklisinden zorlu
Bilir ki kazanacak bunu da en sonunda.

Kara tahtaya doğru uzanmış eli
Gösterir aydınlık bir yolu
Girmiş bütün ulus yeniden emrine
Olmuş bütün yurt halk okulu.

Bir resmi var Atatürk'ün
Yeni bir savaşta gösterir onu.
Resimler içinde en namlı
Savaşlar içinde en zorlu.

Ahmet ALTÜMSEK

Cevdet KUDRET

Perdeler Açıldı

yahut

"Ümitlerim hep kırıldı"

Geçen tiyatro mevsimi sonunda, **Dost**'ta yayınlanan **Perdeler Kapandı** başlıklı yazımda, Devlet Tiyatrosu'nun tutumu üzerindeki görüşlerimi açıklamış; belki yararlı olur, ilerdeki çalışmalarda gözönünde bulundurulur umudiyle, ilkağızda ele alınması gerekli sorunlar (meseleler) üzerinde kısaca durmuştum. Yeni mevsimin başladığı şu günlerde yazmağa oturduğum **Perdeler Açıldı** yazısına, **Ümitlerim hep kırıldı** şarkısiyle başlamak zorunda kaldığım için üzüntü duyuyorum.

Biz, geçen yıl, yerli oyun diye önümüze sürülen **Hacıyatmaz**'dan yakınırken, daha onu hazmetmeden, bu yıl **Kocaoğlan** şöyleniyle karşılaştık. Meğer beterin beteri varmış..

Size bir şey söyleyim mi? Devlet Tiyatrosu, kendi bindiği dalı kesmek, «aman şu tiyatro cilk olsun kapatılsın da, biz de kurtulalım» demek istiyor galiba. Gidiş o gidiş...

Bugünkü tutum tiyatromuzun geleceği bakımından, iki büyük tehlikeyi hazırlıyor :

1 — Bu gidişle, aklı başında seyirci, yerli oyunlara karşı güvenini kaybedecek; yazarın Türk olduğunu öğrenir öğrenmez dudak bükecek, bir daha tiyatroya uğramaz olacak (bugün yerli filmlere karşı yapıldığı gibi). Bu hal, sanat alanında yeni yeni kımıldamıya başlıyan oyun yazarlığı hevesini baltalıyacak; gerçek sanatçılarımız yeniden hikâye, roman şiir, deneme v.b. alanlarına dönecek, sahneleri miz piyasa yazarlarının eline kala cak...

2 — Oyuncular işi ciddiye almaz olacak, ne oyuna, ne konuşmaya özen göstermiyecek, lâubalileşecek, gide gide, belki de farkında olmadan, birtakım kötü alışkanlıklar edinecek...

Tiyatromuz, bugün, **Kocaoğlan**'ın ayıbını **Mecun Hokkası** ile örtmeğe çalışmış. Ama bir gün gelecek... O gün durumu Müsahipzade bile kurtaramıyacak.

Mevsimi, tiyatro edebiyatımızın en kötü eseriyle açmak ne demek? Hele Büyük Tiyatro'da mevsimi daha açılmamış bile sayabiliriz. Geçen yıldan arta kalan bir oyunla işi idare ediyorlar. Mevsimin daha ikinci haftasında, üç büyük sahne de salonların üçte ikisinin boş kalışı, yöneticilerin nasıl çıkmaz bir yolda olduğunu gösterir. Yeni Sahne'deki **Bernarda Alba'nın Evi,** Devlet Tiyatrosu'nun bu yılki tutumuna âdeta aykırı kalıyor, yama gibi duruyor. Böylesine güzel bir eseri nasıl olmuş da beğenmişler, sahneye koymuşlar diye şaşıyor insan...

Duyduğumuza göre, Büyük Tiyatro bu yıl «repertuvar tiyatrosu» olacakmış. Programa baktım: Ekim ayı içindeki üç oyundan ikisi **Köroğlu** ve **Büyük Jüstinyen.** Sevsinler böyle «repertuvar»ı.

Bu düzenin tek hazırlayıcısı Genel Müdürlük olduğu halde, manevî sorumluluğu ne yazık ki «edebî heyet» in üstüne yükleniyor. Edebî Heyet, eğer yetkilerini kullanıp da «hayır» diyebilseydi, bütün o çörçöp, sahneye çıkamazdı. Bu bakımdan, «edebî heyet» üzerinde önemle durmamız gerekiyor :

Devlet Tiyatrosu Kuruluşu Hakkında Kanun'un 2 nci maddesinde şöyle deniyor :

«Devlet Tiyatrosu'nda oynanacak eserler ebedî heyet tarafından seçilir. Bu heyet sanat ve edebiyat alanında tanınmış üç zat ile genel müdürden ve bir raportörden teşekkül eder.»

Genel müdürle rapörtörü bir yana bırakırsak, heyetin öbür üyelerinin «sanat ve edebiyat alanında tanınmış üç zat» olması gerekiyor. Oysa, şimdiki edebî heyet üyeleri, «sanat ve edebiyat alanında tanınmış zat» lar değil. Hadi «tanınmış» lığı bir yana bırakalım, heyette kanunun şart koştuğu «üçüncü zat» yok. Bu bakımdan, verilen kararların hukuki değeri bile şüpheli...

Öyleyse, yapılacak ilk iş, «edebiyat ve sanat alanında tanınmış zat» lardan üç kişilik bir heyet kurmaktır. Denebilir ki, kanunun 4/c maddesine göre, **«edebî heyet üyeleri Millî Eğitim Bakanı tarafından»** seçildiğine, Millî Eğitim Bakanının da bu alanda uzman olma zorunluğu bulunmadığına göre, Bakan, «tanınmış zat» diye, siyaset alanına atıldıklarından ötürü adlarını duyduğu fakat değerleri şüpheli birtakım kimseleri seçerse ne olacak?.. Haklı bir soru. Öyle bir seçim, şekil bakımından dış görünüşü kurtarırsa da, derde deva olmaz elbette. En iyisi, Türk Edebiyatçılar Birliğinin göstereceği sekiz on aday arasından Bakanın «üç zat» seçmesidir. Kendi alanlarında tanınmış yetkili kimselerin kuvvetli kişilikleri karşısında, Genel Müdürlük, tutumunu ayarlamak, artık hiçbir şeyi olup-bittiye getirmemek zorunda kalacaktır ki, bu da, işlerin hiç değilse eser seçimi bakımından düzene girmesini sağlıyacaktır. Kanundaki boşlukların doldurulması, daha sonra düşüsülecek bir şey...

Devlet Tiyatrosu, dışardan gelme kimselerin ellerinden kurtulup kendi içinden yetişme kimselerin yönetimine geçince sevinmiştik. Ne yazık ki sevincimiz çok kısa sürdü. Birtakım rekabetler, kişisel kaygılar, ince hesaplar, tiyatronun geleceği bakımından tehlikeli olmağa başladı. İnsan ister istemez düşünü-

yor: Genel Müdür acaba kendi sanatını daha parlak göstermek, kendinden başka kimse yokmuş sanısını uyandırmak için mi böyle yapıyor? Mevsimi birtakım çürük-çarık, ufak-tefek oyunlarla açacak, sonra birdenbire kendisi **Hamlet**'le ortaya çıkıp gözleri kamaştıracak...

Oysa, elimizde başka başka yeteneklerde bir çok değerli sanatçı var. Şu anda hemen aklıma gelenleri sayıvereyim: Saim Alpago, Nuri Altınok, Muazzez Kurdoğlu, Macide Tanır, Semih Sergen, Salih Caner v.b.. Yeni mevsim programlarında hiçbirinin adına raslanmıyor. Bunlardan herhangi birini, meselâ, Türk sahnesinin bugüne değin yetiştirdiği en usta sanatçısı saydığım Saim Alpago'yu alalım. Genel Müdür, geçen yıl Kıral Oidipus'un kırmızı mantosunu kendine ayırırken, onun sırtına Hacıyatmaz çulunu örtmüştü. Bu yılsa... Duyduğumuza göre, kendisine **Hamlet**'i, Alpago'ya **Son Band**'ı uygun görmüş. **Son Band**, Beckett'in altı yedi sahifelik bir oyuncuğu. Değeri üzerinde durmak istemiyorum. Ama yeniliği şu götürür. Yaşlı bir adam, otuz kırk yıl önceki hayatının bâzı bölümlerini, bir ses makinesinin başında kendi sesinden dinler. Hepsi bu kadar. **Sahibinin Sesi** firması ne kadar yeniyse bu da o kadar yeni... Hele bir türkçesi var. Bandddaki ses, **«Bana bakmasını rica ettim»** diyemiyor da, **«Bana bakmasını kendisinden rica ettim»** diyor. Böylesi daha bir «şairane» oluyor zâhir. İşte böyle. Geçen yıl **Hacıyatmaz,** bu yıl **Son Band.** Cüneyt Gökçer, **Hamlet**'i kendine ayırırken sınıf ve sanat arkadaşına da **Macbeth**'i verse ya. Yoo, hayır. Bal tutan parmağını yalar. Bana **Hamlet**, sana **Son Band**.. Ne yapsın Saim Alpago?. Kabul etmese, «Bak efendim, diyecekler, Beckett'i verdik de, gene beğenmiyor»; kabul etse, altı yedi sahifelik bir oyunla Oda Tiyatrosu'na beş ay hapsedilecek... Aşağı tükürse sakalı, yukarı tükürse bıyığı. Neyse ki, hastalanmış da yakayı kurtarmış. Kimi zaman hastalığın bile nimet sayılması gerekiyor.

Şu Oda Tiyatrosu üzerinde ayrıca durmak gerekiyor. Oda Tiyatrosu bir «deneme sahnesi»dir. Genç oyun yazarlarının eserleri, yeni yetişmekte olan genç oyuncular ve birtakım «öncü oyunlar» orada denenecek. Güzel bir düşünce. Ama, mesleğinin doruğuna erişmiş sanatçılar için deneme bahis konusu olamıyacağına göre, onların Oda Tiyatrosu'na verilmesi demek, o sahnenin ereğinden (gayesinden) uzaklaştırılıp sürgün yeri haline getirilmesi anlamını taşır.

Genel Müdür, sanat rakiplerini topal eşeğe bindirip kendisi İngiliz atına atladıktan sonra, «Hadi yarışalım» diyor. Ama yarışı gene de başabaş bitiriyorlar.

Öyle anlaşılıyor ki, tiyatronun başına dışardan birinin, oyuncu olmıyan bir düşünce ve sanat adamının getirilmesi gerekiyor. Bu işten anlıyan ağırbaşlı birkaç kişinin adı geliyor aklıma. Sorarlarsa söylerim...

ağıt

Sanki bir çocuk gibi ut çalarım her sabah
(Ve ne zaman ağlasam çocukluk sevdasıyla)
Ceviz sandık içinde sarı yeşil bir külâh
Yalnızlık mızrağımı atarım belki suya

Yedi yaşın sümüklü bir okul çocuğuydum
(Anlatmak istediğim babamın yalnızlığı)
Geçerken maviliği arkasından yaşardım
Bitsin artık bu oyun ne çocuktum bilmem ki

Yeni şeyler aradım uzayan sakalımdan
Baştan başa yalnızlık orta çağdan bir dünya
Papatlar açarmış içinde kitapların
Ellerimi uzattım sıra gelince aşka

Severken unuturum en güzel akşamları
Kaçarken yalnızlığım avcıların elinden
(Hoşuma giden ölüm yine kime aşıktı)
Bakardım arkasından maviliği geçerken

(Nasıl söylerim şimdi) bir ben kaldım ortada
Ucuz aşk romanları (utanırım yazarken)
Çıplak kadın resmine açık saçık şarkıya
Bayılırdım doğrusu (ya duvarda ki ilân)

Geri dönmek istedim verdiğim bütün sözden
Benim olur sanmıştım denizin saltanatı
Bahçesine oturdum yalnızlığın ve aşkın
Bekledim gelişini (küçük bir adam gibi)

Şarap dolu bardaklar (bildiğim gibi değil)
(Ve beyaz bir kadınsın bilir misin meleğim)
Senin için bu ağıt anlattığım bu masal
Gözlerimde yalnızlık en güzel çocukluğum

Hasan değilim şimdi sıcak güneş altından
Bıktım artık doğrusu (güzelliğin eskir mi)
Senin için düzgârın yarım kalmış bir aşkın
Arkasından ağladım düşündüm o körfezi

Nurer UĞURLU

Türkiye, Paris, Kıbrıs ve Atina temsillerinde büyük başarı sağlıyan sanatçı Cüneyt Gökçer Kral Oidipus rolünde.

Cevdet KUDRET

Seksen Beşe Doğru

Tevfik Fikret'in **Doksan Beşe Doğru** şiirini bilirsiniz. Fikret, Meşrutiyet devrinde İttihat ve Terakki Fırkası'nın Meclis-i Mebusan'ı kapamasını, 1895 yılında aynı işi yapan Abdülhamit'in davranışına benzetmişti. Siyasetle hiç ilgisi olmıyan sadece tiyatrodan söz açan bu yazıya niçin **Seksen Beşe Doğru** adını verdim? 1285 (1869) sıralarında **Osmanlı Tiyatrosu**'nu kuran Güllü Agop'un oyuncularla yaptığı sözleşme örneği geçti elime. Devlet Tiyatromuzun sözleşmesini bununla karşılaştırınca, aralarındaki ruh, hattâ kimi yerlerde söz benzerliğine şaştım. İşte o yüzden, bugünkü tutuma, **Seksen Beşe Doğru** demeyi uygun buldum.

Devlet Tiyatrosu'nun 1949 yılında düzenlendiğini sandığım ve o günden beri niçin değiştirilmediğine bir türlü akıl erdiremediğim sözleşmesi ile Güllü Agop sözleşmesi arasındaki benzerikleri açıklamanın, tiyatro mevsiminin başladığı şu günlerde ilgi çekici ve yararlı olacağını sanıyorum.

Rol dağıtımı işinde, Güllü Agop sözleşmesinin 5 nci maddesi şöyle :

... **Efendi, gece gündüz türkçe ve ermenice icra olunacak lûbiyatlarda** (oyunlarda) **kendisine tevcih olunacak** (verilecek) **rolleri, yani vazifeleri bilâ-mümânaat** (karşı koymaksızın) **icra etmeğe mecburdur.**

Devlet Tiyatrosu sözleşmesinin 20 nci maddesi de şöyle :

Sanatkârlar kendilerine verilecek her nevi küçük veya büyük rolleri, partileri ve vazifeleri kabul ve ifa etmeğe mecburdurlar.

Görülüyor ki, her iki sözleşmede de, oyuncuya, hiç değilse yılda bir kez olsun, sevdiği bir rolü -seçmek şöyle dursun- istemek, sevmediğini de istememek hakkı tanınmıyor. Sanatçılar, «verilecek her nevi küçük veya büyük rolleri ve vazifeleri kabul ve ifa etmeğe mecbur» oldukları için de, çoğu zaman en azdan iki, kimi zaman da üç, hattâ dört «rolü ve vazifeyi» birden «ifa etmeğe mecbur» kalıyorlar. Gerçi, maddenin sonunda şöyle bir fıkra var:

İmkânlarının haricinde gördüğü takdirde, Genel Müdüre ancak yazı ile müracaat ederek itirazlarını bildirir. Bununla beraber sanatkâr Genel Müdürün kararına kadar çalışmalara devama mecburdur.

Görüyorsunuz ya, sanatçı hep «mecbur», Genel Müdürse hiçbir şeyle bağlı değil. Oysa, itirazlara belli bir süre içinde cevap verilmesi, verilmediği takdirde, sanatçıya, o vazifeyi bırakma hakkının tanınması; itirazı reddedildiği zaman da, daha yüksek bir «merci»e -meselâ, Yönetim Kuruluna- başvurma imkânının sağlanması gerekirdi.

Diyelim, sanatçı, verilen vazifeyi «imkânlarının hududu haricinde» görerek itirazını «yazı ile» bildirdi. Genel Müdür eğer cevap vermezse, ya da olumsuz cevap verirse ne olacak? Hiç! Sanatçı ister istemez çalışacak. Genel Müdür haksız da olsa, sanatçı, verilen emre körü körüne uymak zorunda. Çünkü, 4 üncü madde gereğince, **âmirlerine karşı gelmek veya verilen emirleri dinlememek... gibi bozgun cu hareketler yapamaz.»** Netekim, Güllü Agop sözleşmesinin buna paralel 1 inci maddesi de şöyledir :

... **Efendi, gerek Güllü Efendiye ve gerek taraf-ı mûmâileyhten** (onun tarafından) **tahsis olunan manzara memuruna her veçhile mütâbaat edip** (tabi olup, uyup) **kendisine ait olan vezâifin** (vazifelerin) **icrasında kusur etmiyecektir.**

Sanatçıların tiyatroya alınış ve çıkarılışlarında tutulan yol da incelenmeğe değer. **Devlet Tiyatrosu Kurulu şu Hakkında Kanun**'da, sanatçıların tiyatroya alınışları belli bir usule bağlanmış :

Devlet tiyatrosu sanatkârları ile mutahassıs hizmetlileri, yönetim kurulu kararı üzerine Genel Müdürle aralarında yapılacak bir yıl süreli sözleşmelerle hizmete devamları da aynı usule tâbidir (madde 5). **Genel Müdürle sanatkârlar arasında yapılacak sözleşmeler yönetim kurulu üyelerinden iki zatın huzurunda imzalanır. Sözleşmeye o suretle şerh verilir** (madde 9).

Kanunda, sanatçıların tiyatroya nasıl alınacaklarının bildirilmesine karşılık, sözleşmenin nasıl «fesh edileceği» belirtilmemiş. İşte, kanundaki bu boşluktan, oyuncu aleyhine olarak, sözleşmede en kötü şekilde yararlanılmış. 82 nci maddede şöyle deniyor :

Bu sözleşme hükümlerinden herhangi birine aykırı hareket eden sanatkâr veya mutahassıs hizmetlinin sözleşmesi, herhangi bir ihbar yapılmadan, Genel Müdürlükçe re'sen feshedilir.

Özel iş yerlerinde çalışan işçiler bile, on beş gün önceden haber verilmeden, işinden çıkarılamazken, Devlet Tiyatrosu sanatçısı, «herhangi bir ihbar yapılmadan» kolundan tutulup atılabiliyor. Oysa, bir memurun işine son verilmesi, ancak, tayinindeki usule göre olabilir. Bu, en ilkel bir hukuk kuralıdır. Sanatçının «hizmete alınması» nasıl «yönetim kurulu kararı» ile oluyorsa, hizmetten çıkarılmasında da aynı usulün uygulanması gerekirdi.

Genel Müdürün, «herhangi bir ihbar yapmadan» çıkarma yetkisine karşılık, işinden kendisi ayrılmak istiyen sanatçı için, 8 inci maddede şöyle deniyor :

Kendi arzusu ile çekilme talebinde bulunan sanatkâr ve mutahassıs hizmetli, 3 ay önceden yazılı olarak müracaat etmek suretiyle sözleşmesinin feshini talep edebilir. Bu üç ay zarfında verilecek bilcümle vazifeleri ifaya mecburdur... Sözleşmesi henüz idare tarafından fesh edilmediği halde bu üç aylık müddetin hitamını beklemeden işini terkedenlere bu yüzden idarenin uğrıyacağı zarar tazmin ettirilir.

«İdarenin uğrıyacağı zarar» düşünülebildiğine göre, «ihbar yapılmadan» çıkarılan sanatçının uğrıyacağı «maddî ve manevi zarar»ın düşünülmemesi, sözleşmenin nasıl bir arka niyetle hazırlandığını gösterir. Bir de şu var: Genel Müdüre sözleşmeyi «re'sen feshetme» yetkisi vermek demek, ona, Yönetim Kurulu üstünde güc tanımak demektir.

Sözleşmenin «re'sen feshedilme» sebebi, maddenin içinde şöyle özetlenmiş :

Bu sözleşme hükümlerinden herhangi birine aykırı hareket eden...

Prova zamanında sahne ve salonda sakız çiğnemekten, prova ve oyun dışında herhangi bir sebeple sahneye girme yasağına kadar her şey sözleşme hükümleri arasında olduğuna göre, Genel Müdüre tanınan yetkinin genişliği daha da belli oluyor. Bu kadarını Güllü Agop bile düşünememiş. Yazıma **Seksen Beşe Doğru** adını vermekle, Agop Efendiye haksızlık etmiş olduğumu seziyorum. Bu konuda, Güllü Agop sözleşmesinin 9 uncu maddesi şöyle :

... Efendi, işbu konturatoya merbut (bağlı) **olan tiyatronun dahiliye nizamnamesine dahi tebaiyyet etmeğe** (uymağa) **borçlu olduğundan eğer kendi zimmet ve vazifesinde bir kusurda bulunarak Güllü Efendinin zarar ve ziyanını mucip olur ise vâki olan zarar ve ziyanı tazmin etmeğe borçludur. Eğer vuku bulan tekâsül ve tenâkus** (aldırmazlık ve eksik iş görme) **devam ederse Güllü Efendinin işbu konturatoyu fesh etmeğe mezuniyeti olacaktır.**

Görülüyor ki, Güllü Efendi, oyuncunun kusurundan doğan bir zarar varsa, ilkin onu tazmin ettirmekle yetiniyor; aynı hal devam ederse, yani tekrarlanırsa, ancak o zaman, sözleşmeyi «fesh etmeği» düşünebiliyor.

Tarık DURSUN K.

Tüüüh Nasıl da Eskiyorlar

Şairlerle anladım bunu. Anladım da içim cız etti. Oysa o şiirlerin şairleri bir dergide yayınlandı mı, günlerle sözü edilirdi, nasıl mısra düşürdüğü - iyi mi kötü mü- tartışdırdı. Belleklere geçirilirdi. Topluluklarda okunurdu. Bir Cahit Külebi vardı örneğin, uzun bir süredir sesi soluğu çıkmıyor. Belli birşey, şiirden geçmiş, yazmıyor artık. Şair kısmı öbür dallardaki sanatçılarla bir mi? Şair dediğin gırtlağına dek duygu yüklü kişi. İki yağmur düşse penceresine, sabahın erinde kapısından tıpır tıpır üç adam geçse hemen duygulanacak, dünyası değişecek. Hani o «Sen Türkiye gibi aydınlık ve güzelsin» sözleri, hani o «Kamyonlar kavun taşır ve ben boyuna onu düşünürdüm» le başlayan içimizi pır pır ettiren şiirleri? Hiç biri yok artık. Sanatçı yazdığı, çizdiği sürece sanatçıdır, diyen Frenk ustasının yerden göğe hakkı var Kaleme boş verdin mi, hep susup kaldın mı, yaş şairin işi.

Geçen gün oturdum da kitaplığımdaki şiir kitaplarını yeniden gözden geçirdim. Aralarında sevdiklerim de vardı sevmediklerim de. Hırpalanmış, örselenmişleri belli ki sevdiklerimin. Açıp açıp okumuşum. Yeri geldi mi de ben şunu, şunu, şunu severim, diyorum. Onları ayırdım, üstüste dizeledim. Cahit Külebi geldi elime. Kitabının adı «Rüzgâr». 1954 yılında yayınlandığına göre üzerinden topu topu bir yedi yıl geçmiş. Uzun mu? Külebi'ye gelenedek ne eskimişleri, ne yıllanmışları var! Böyle dedim çekildim köşeme, açtım kitabımı. Bir de cigara yaktım. Başlamadan önce kitabı şöyle bir karıştırdım: kırmızı kalemle işaretlemişim bazı şiirleri. Demek beyenmişim onları, sevmişim.

Tiyatroyu ayakta tutan ne müdür, ne de yönetim kuruludur. Tiyatronun yaşaması, her şeyden önce, sanatçının omuzlarına yüklenir. Ötekilerin varlık sebebi, ancak oyun cunun varlığına; beslenmeleri de yalnız oyuncunun çalışmasına bağlıdır. Oyuncusuz tiyatro olamıyacağına göre, oyuncuların da, en az yöneticilerinkine eşit haklara sahip olmaları gerekir. Bu gerçek, bundan seksen yedi yıl önce, tâ 1874 te anlaşılmış; **Ceride-i Havadis** gazetesindeki eleştirmelere karşı Güllü Agop, aynı gazetenin 2565 inci sayısında yayınlattığı yazıda:

Böyle hakkaniyetsiz hükümler vererek oyuncu güruhunu şımartmak bizi âciz bırakmak demektir.

deyince, gazete şu cevabı vermişti :

Senin direktörlüğün, tahkir ettiğin oyuncu güruhu sayesindedir. Onlar olmasa senin direktörlüğün nerede kalır? Lâkin sen olmayacak olsan kendilerine direktör bulurlar.

Bu tartışmaya, o devrin ünlü mizah ve oyun yazarı Teodor Kasap da karışarak, çıkardığı **Hayal** gazetesinin 28 Ağustos 1290 (9 Eylül 1874) günlü 97 nci sayısında şöyle demişti :

Kitabın ilk şiiri «Rüzgâr» adını taşıyordu. Doğrusunu isterseniz pek tadına eremedim. Külebi, bir rüzgârdan, ordan oraya giden, dolaşan, kendi başına buyruk bir rüzgârdan söz ediyordu. Pek şiirlik yanı da yoktu. Geçtim.

İkinci şiir «Cebeci Köprüsü». Ansıdım onu ansıdım: «Cebeci köprüsünün korkulukları - Kara boyalı, - Daha böyle köprülerden geçersin çok! -Cahit Külebi». Tartışmasız güzel şiirdi. Kordonboyunda, akşam karanlığı çöktüğünde denize karşı hep bu mısraları okurduk: «Daha böyle köprülerden geçersin çok - Cahit Külebi». Şiirin bütün güzelliği yalnız o iki mısradaymış. Belki dört. Ama şimdilerde o dört mısra bile kişiye yapmacıklı, yavansı geliyor. Üçüncü şiiri, «Günler bana bir hikâye anlattı»yı okumadan geçtim. Zaten başlangıçta da atlamışım onu.

«Şimdi» şiiri bana İlhan Berk'in «Hikâye»sini ansıttı.

Her şey yerini alıyordu sırası geldikçe
İlhan Berk bütün bunları görüyordu.

(İlhan Berk)

Şimdi dünyada
Bu şi'iri yazan
Hepsini görmektedir.

(Cahit Külebi)

Kitaba daha bir eğildim sonra. Ses etmeden, yeni tanıyormuşum, yeni karşıma çıkmışmış gibi ilgimi yitirmeden okudum. Yine ses etmeden yavaşça kapadım kitabı.

Uzun uzun düşündüm. Bu kitapta yer alan şiirler - söyledimdi az önce - de ilk yayınladığı yıllarda okuyana yürek kalkınlığı vermiş şiirlerdi, üzerinde konuşulmuş, tartışılmış, belleklere aktarılmış şiirlerdi bunlar. Şu günkü yoksulluklarına, boynu büküklüklerine bakındı siz! Eski canlılıkları yitmiş gitmiş, ölü şiirler olmuşlar.

Tümü de kolay şiirler onlar. Şairane değiller ama, yine bir şairane yanları var. Düşüncesiz şiirler. Okuyana kolay geliyor, düşündürmüyor. Tembel işi yani. Okuyup okuyup geçeceksin. Kolay şiir, tembel okura etse etse bir anlığına etki eder. O bir anlığına etki de su üstüne yazılmış yazıyı andırır, durmaz akar.

Burada Külebi'yi kınamıyorum, suçlamıyorum hiç. Yalnız o değil kolayına şiir söylemiş olan! Onunla şiire girmişlerin tümü, salt bu kolay olmaları yüzünden ağır ağır eskiyorlar, hem de geriye kalmamacasına, bitmecesine. Uzaktan değil, bir on yıl öncesinden adını iyi şaire, usta şaire çıkarmışlardan günümüzde kimler ayakta kaldı? İlhan Berk, bir Metin Eloğlu, bir Turgut Uyar, bir Behçet Necatigil şiirlerini götürüyorlar şimdilik. On yıl mı dedim? Çok demişim, beş yıl öncesi şiirimizde dört şair mi vardı?

Lâkin Agop, aktörleri yalnız tahkir etmeyip esaretin padişah iradesiyle büsbütün yasak edildiği ve kaldırıldığı bir adalet devrinde tiyatro oynatmak ruhsatının kendi tekelinde bulunmasına dayanarak, biçarelere esirden beter muamele etmekte olduğunu, bu kez elde ettiğimiz sözleşme göstermeğe yeter olduğundan, suretini aşağıda madde madde yayınlıyoruz.

Böylece, yukarda adını ettiğimiz sözleşmeyi yayınladıktan sonra, yazısını şöyle yürütüyor :

Şimdi bu konturato hükümlerinde Agop oyuncular hakkında her istediğini yapmakta ve her arzusunu icra etmekte kendisi büsbütün serbest olup hiçbir bağ ve şart ile bağlı olmıyarak istediğini yaptığı halde...

Ve şöyle bitiriyor :

Eğer, «Oyuncular böyle bir mukaveleyi kabul etmesinler; Agop zorla imza ettirmiyor a!» denilecek olursa, biçarelerin başka bir sanatları olmadığı gibi, bir ticarete girişmeğe dahi akçeleri olmadığı ve tiyatroculuk da Agop'un tekelinde bulunduğu cihetle, ister istemez kabule mecbur oluyorlar. Bu da, hükümetin özenle gözününe alacağı bir meseledir. Zira, bir adamın menfaatlerine yetmiş seksen kişiyi esir etmek hiçbir vakit ve zamanda uygun görülemez.

Teodor Kasap Efendi «hiçbir vakit ve zamanda uygun görülemez» diyorsa da, Güllü Agop'un sözleşmesindekilerden daha ağır şartlar, Osmanlı Tiyatrosu'nun kuruluşundan 92, Teodor Kasap'ın yazısından 87 yıl yıl sonra, zamanımızda uygulanıp duruyor. Bu bakımdan, Teodor Kasap'ın bunca yıl önce, hem de özel bir tiyatro için savunduğu meseleyi, oyuncu haklarının hükümetçe korunması meselesini - o günden bu yana ne yazık ki hâlâ olumlu bir sonuca bağlanamıyan bu meseleyi - bugün yeniden ele almak gerekiyor.

Yürürlükte bulunan Memurin Kanunu, İş Kanunu, İnsan Hakları Beyannamesi v.b. gibi «hukuk mevzuatı» ve yurdumuzdaki demokrasi akımı gözününde bulundurularak, ...icilerle oyuncular arasındaki ...lerin eşit haklar ve demokratik temeller üzerinde yeniden düzenlenmesi; kanun ve tüzüklerde ne sanatçılar ne de yöneticiler aleyhinde açık kapı bırakılmaması; ayrıca, eser seçimi, repertuvar hazırlanması gibi işlerin belli bir düzene bağlanması, tiyatromuzun geleceği bakımından önem kazanmış bulunmaktadır.

Bütün bu meseleleri, Millî Eğitim Bakanlığının yeni baştan titizlikle ele almasının yararlı olacağı kanısındayız.

Rauf MUTLUAY

AHMET CEMİL

Ahmet Cemil'i, çeşitli yanlariyle, kendi zamanının ve kuşağının tam bir örneği olarak tanımlıyanlar bir yere kadar yanılmamışlardır. Tanzimat sonrası imparatorluğun nirengi tarihleri 1861, 1876, 1908 dir. İlki; gazetelerin, dergilerin, yeni alınmış türlerin etkili sesleriyle edebiyatımızda «siyasî ve içtimaî fikirler devri» nin başlangıcı; ikincisi ilk meşrutiyet denemesi; üçüncüsü «Hürriyetin İlânı» dır. 1861 le 1876 arasında Abdülâziz padişahlığının Bâbıâli yetkisiyle sınırlandığı yarım hürlükler içinde edebiyat hep politikayla, imparatorluğun iç ve dış sorunlariyle uğraşır.

«Bireysel ve estetik düşünceler yabancı ama toplumsal faydayı önde tutan ve edebiyatın seçmiş olduğu anlatım aracı, kendisine en uygun gelen gazete, tiyatro, roman, yaygın bir kelimeyle düz yazıdır. Nazma pek az vakit bulunur; bulunduğu zaman da anlatılmak istenen şey, düz yazıyla anlatılmak istenilen şeylerin aynıdır. Divan edebiyatında her çağda asıl biçim olarak kalan şiir, nasıl inşâ denilen düz yazıya kendi anlayış ve üslûbunu egemen kılarsa, Tanzimattan sonra öne geçen düz yazı da aynı şekilde şiir üzerinde etkili olur.» (Prof. Mehmet Kaplan - Tevfik Fikret ve Şiiri,2)

Bu günlerin asıl sesi Namık Kemal'dedir. «Yüksel ki yerin bu yer değildir; —Dünyaya geliş hüner değildir.—... Yüksel ki bunun da fevki vardır; —İnsanlığın ayrı zevki vardır.» mısralarında ve bütün eserlerinde yeni bir insan anlayışının sınırlarını çizer. Eski çağın, güçsüz, boyuna ölümlülüğü düşünen, feleğe kul, kadere razı, âhıret düşüncesinde boynu eğik kişisi yerine irade ve iktidar sahibi mücadeleci bir insan koyar. Hem tabiatla, hem toplumla çekişen bu yeni tipin çeşitli örneklerini verir. Elbette bu anlayışın kendine uygun bir de şair tipi olacaktır: «Kendi vücudunu lâyıkiyle idareye muktedir değilken kürre-i zemini zayıf kollariyle sürükliye sürükliye başka bir nokta-i feyve, başka bir merkez-i kemale götürmeye çalışan» (Cezmi) bir kahraman, görev sahibi bir insandır.

İkinci Tanzimat kuşağı —A. Hâmit, Recai zade... —toplumsal faydasından, çok, sanatın bireysel acıları ve tutkuları konu edinmesi gerektiğine inanma eğilimindedirler. Namık Kemal, «Bâis-i şevkâ bize hüzn-i umumidir Kemal, —Kendi derdi gönlümün billâhi gelmez yâdıma» derken bunlar hep kendi acılarını dillendirme dileğindedirler.

Bazı edebiyat tarihçileri, bu aşamadan sonra dikkatimizi, 1876—1896 arasında elliden fazla dergide yazıp çizen bir ara kuşağın çalışmaları üzerine çekmektedirler. (a. g. e. 9—13) Abdülhamit yönetiminin ilk dönemine rastlıyan bu yirmi yılda kişisel duyarlık ve duygululuk akımını kuvvetlendiren «mariz» bir gençlik yetişmiştir. Onların şairi; «soluk çehreli, ağlamaklı, mezarlıkları dolaşıp dökülen yapraklar üzerine şiir söyliyen, doğuştan bahtsız garip bir yaratık» tır. Ne kahraman, ne düşünür. Artık ne Hürriyet Kasidesi, ne Makber yazılır. Veremliler, hasta çocuklar, gönül sızıları, güz yelleri... «Her gezdikleri yerde, her gördükleri şeyi şiire vesile sayarlar. Köprüden geçerken bacalardan çıkan dumanlar için teşbihler yapmak; Beyoğluna çıkarken tesadüf ettikleri kürklü bir başlık giymiş mini mini sarı bir Alman kızı için manzume söylemeğe girişmek» (Mai ve Siyah, 51); sonra vitrinde görülen bir şiir kitabının adıyla titremek: L'âme nue-Ruh-ı üryan» «Of! Ne yeis ile dolu bir şiir-» Yıllar sonra başka türlü acılarla bu kuşağın karamsarlığını paylaşacak olan Ahmet Haşim, yeni yetişenlerle arasındaki ayrımı gösterecek: «Melâli anlamıyan nesle âşina değiliz.» (O Belde)

Birinci Meşrutiyet denemesine kadar Osmanlı aydınlarında henüz harcanmamış kozların büyük umutları vardır. Güvenilen kahramanlar, beklenen mucizeler, bel bağlanan inançlar vardır. Bir hürriyet ve vatan şairi: Namık Kemal; Gizli bir ihtilâl derneği: Genç Osmanlılar; İyi bir padişah adayı: Murat Efendi; Kuvvetli bir devlet adamı: Mithat Paşa; özlenen bir yönetim: Meşrutiyet. Oysa bütün bu umutların yıpranması için üç ay yeter. Hasta Sultan Murat tahttan indirilir; Mithat Paşa suçlanır; Namık Kemal sürgün, Meclis-i Mebusan dağıtılmıştır. Kanun-ı esasi sözde kalır; aydınlar çözülürler ve tek tek yenilirler. Devamlı savaşlar, kayıplar vardır; ama direnmek için güç kalmamıştır. Curnal korkusu herkesi curnalcı yapar. Artık Bâbıâli de yok, sadece Yıldız vardır.

«Servet-i Fünun kuşağı böyle bir toplum, böyle bir ortam içinde yetişir. Bu durumun bütün millette doğurduğu hastalık, hayattan bezginlik ve karamsarlık şüphesiz onların ruhunda da aynı etkiyi duyuracaktır. Toplumsal sorunların rahatça konuşulmayışı, bu konuda kendini göstermek istiyen iradelerin susturuluşu herkeste bir nemelâzımcılık duygusu doğurmuştur. Herkes kendi derdine, kendi keyfine düşmüş, toplumcu bilinç tamamen yok olmuştu. İşleri söz söylemek olan edebiyatçılar başka konular aramağa başlamışlardı. Bireysel acılar ve bireysel mutluluklar, faydalıdan çok eğlendirici ve oyalayıcı şeyler, bilinci yakın gerçeklerden uzaklara götüren seyahat ve macera arzuları, ya da suya sabuna dokunmayan bir modernizm. Namık Kemaller zamanında kamu oyunun usta bir aynası olan

gazetecilik, bu devrede amacını kaybeden bir organ haline gelir. Toplumsal sorunların yerini çevrili veya yerli romanlar, şiirler, hikâyeler, ya da Hazret-i Şehinşahinin selâmlık resmî haberleri alır. Bu yıllarda, halkla hergün teması gerekli olmıyan, toplumsal hayatla tamamen ilgisiz dergicilik çalışmaları büyük bir gelişme gösterir.» (a. g. e. 17 - 18)

Ahmet Cemil, işte bu çağın çocuğudur. «Mai ve Siyah» a yirmi iki yaşında girer. Uşaklıgil başlangıçta Ahmet Cemil'i sevgiyle ele alır. «Herkesçe bir başka fıtrata mâlik olmak üzre tanınan, söze başlarken herkesin bir hürmet hissiyle sükût ettiği genç şair» (27) olarak tanıtır. Çünkü Ahmet Cemil, Halit Ziya'nın kendi gençliğidir. Yazarın, ondan nerede ayrıldığını ilerde göreceğiz.

«Yemeklerden sonra her akşam babası yazısını yazar, düsturları karıştırır, anası dikişle uğraşır, kızkardeşi örgüyle oyalanırken derslerine çalıştığı yıllar» (43), Ahmet Cemil'in en mutlu dönemidir. Süleymaniye'de beş odalı bir evcikleri vardır. (42) Mai ve Siyah'ın pek çok sayfasında ondan «minimini ev» diye söz açılacaktır. Babanın en büyük ıstırabı karısının elmaslarını rehine koyma düşüncesidir; bu tehlikeden kendi saatiyle enfiyeliği karşılığında borç alarak kurtulur. Halit Ziya, dallı budaklı bir zengin eşraf soyundandır; düşünebildiği korkulu geçim sıkıntısı örnekleri bunlardır. Mülkiyenin son sınıfında babasını kaybeden Ahmet Cemil, çeviriler yaparak, gazetede çalışarak, özel dersler vererek para kazanır. Halit Ziya bu sayfalarda trajik bir anlatımla onu bir hayat kahramanı gibi göstermek eğilimindedir. (Burada Halide Edip Adıvar'ın çizdiği iki portreyi hatırlıyorum: Eskimesin diye takunyalarını kuşağında taşıyan küçük gazete satıcısı Rüstem; on üç yaşında ortakçılık yaparak bir çift dombay edinen, onlar ölünce «çalışır, gene alırım» diyen Himmet Çocuk.)

Raslantıyla girdiği basın hayatında Ahmet Cemil gizlediği geleceği görür. Evine ilk para götürdüğü gün, başını annesinin dizine koyarak, bir matbaa sahibi, bir gazete başyazarı olmanın düşlerine dalar. Bürosunu nerede açacağını, nasıl bir araba satınalacağını, hattâ ne zaman gözlük kullanacağını düşünmeğe başlar (73). Çünkü Halit Ziya da on sekiz yaşında dergi sahibi olmuş, yirmi yaşında gazete çıkarmıştır. Birçok kişinin, Ahmet Cemil'i, imkânsız hayaller ardında koşarken asıl gerçekle karşılaşmanın kırılışına uğramış dengesiz bir kişi saymaları büsbütün doğru değildir. Ahmet Cemil'in düşleri, —kendi gününün koşullarına göre— kendi gücünün sınırları içindedir. Eğer bunları gerçekten istemiş olsaydı amacına ulaşırdı; aslında ulaşmasına hemen hemen bir engel de kalmamıştır. Ama o, gerçekten ne istediğini tam bilmez. «Şöhret bulmak, edip olmak, herkesçe tanınmak, bugün o kadar acılıklarına göğüs germek için hayatını zehirlediği bu edebiyat âleminin bir gün yüksek zirvelerine çıkmak ve ismini o kadar yükseltmek ki...» (40). Bu gerçek bir sanat çilesi midir, ün sarhoşluğu mu? İşte Ahmet Cemil'in dengesizliği buradadır.

Ne zenginliği, ne sanatı feda edebilir. Hem gazete sahibi ve başyazarı, hem yüce bir şair olmayı kurar; hem Hariciyeci olmaya imrenir hem hiç uğraşmaz; hem anasının küpesiyle yüzüğünü rehine koymayı büyük felâket sayar, hem dost dediği kişilerden birkaç kuruş ödünç almayı; (239). Hem, «kardeşimi öldüren adamı adalet pençesine teslim etmek benim en evvel düşünülecek vazifem değil mi» (247) der, hem bir tokatla işin içinden sıyrılır, hoşnut olur (268). Bunlar bulanık bir kişiliğin karışık davranışlarıdır. O, kendisini, yapacaklarını düşünerek değerlendirir; başkaları, onu, yaptıklarına bakarak ölçerler. Aşkı da böyledir. Düşlerine hangi sevgiliyi yerleştireceğini bilemez; sevmeyi değil sevilmeyi arar. Aşkı hiç konu yapmamış, «Tesadüf şiirlerinde şöyle bir dokunup geçmiş Tevfik Fikret gibi, «Niçin o çehreyi görmekle titredim birden, —O dîdelerde niçin gizli bir nigâh aradım?— Değil garâm-ı hevesperverâne mutadım, —Bu dîdelerde fakat bir nigâh-ı aşk aradım.» der gibidir. Raci'nin —Vehbi Bey'le birlikte romanın en canlı tiplerinden biri olan o içkici gazetecinin — tutkularını hiç anlamaz. Kendisini, Lâmia'nın seçmesini bekler.

Ahmet Cemil'in okuma ve yetişmesi de hatalıdır. Tarih, felsefe bilmez, fikir eserlerini hiç aramamıştır. Hep şiir peşinde koşar (49-50) «Onda şiir ile uzun iştigal, mariz bir hassasiyet husule getirmiştir» (56). Her iş gününün sonunda, «hayatta mukadder tek dinlenecek yeri olan yatağa girerken, kendi kendisine «uyu, zavallı çocuk» der (84). Üç dört küçük şiirden başka bir şey yayınlamamıştır; «koca bir cilt dolusu yenilik(?) (100) yaratmayı kurar. «O, yeniliklere çıldıracaklar. Hele vezin için kimbilir ne kadar tezyiflere uğrıyacağım» diye başlayınca, onun ağzından Halit Ziya, Servet-i Fünun zevkinin biçim değişikliklerinin, beş sayfalık savunmasına başlamak için fırsat kazanmış olur. (110—104)

Ahmet Cemil, büyük şehir macerasına dalmamış —ne kadın, ne içki—, alaturka bir «İstanbul» çocuğu-

---

şaka şuka

Artık ağzım da bir dadı istiyor yaşamayı sıvıtan
öğrenmeli vay bir şak bir şuku
öperim suladığım çirkin yerlerinden

vınılamasından anladığım o benim kardeşlerimdir.
neden sevsinler dudağımın beklemiş yerini
o benim kardeşlerimdir

tünermiş deliklerde ah benim harmanlanmış
yanım
şaka şuka bir oğlum varmış
şak şuk dadılık edermiş tüneyen yerlerine
kardeşlerinin

onlar benim sapanlarımdır armutlarımı olduran

Nihat ZİYALAN

dur. Köprünün ötesinde, tatmadığı, tiksindiğini sandığı bir yığın zevk vardır. İçmeyi bilmez. Tek Tepebaşı gecesinden sonra kitapta yalnız Raci'nin devam ettiği bir içkili gazinonun adı geçer. —Eniştesinin akşam kadehlerini gerçek bir felâketin habercisi gibi gören Ahmet Cemil orada da limonata ister. —Bu haliyle o, dergi düşlerine dalan genç pastahane edebiyatçılarının ilk örneği sayılabilir. Çünkü müthiş bir gevezedir. Halit Ziya, canlı konuşmalar yaratamıyan kendi acemiliğini, onun uzun söylevleriyle kapatmak ister. Ahmet Şevki Efendiyle Hüseyin Nazmi'nin karşılıksız monologlar dinlemeleri bu yüzdendir.

Öyleyse Ahmet Cemil'le neden ilgilenelim? Kabiliyetli fakat tembel, onurlu ama güçsüz, iyi yürekli ama mücadelesiz, bilgili ama aydın değil; bu pısırık, korkak, bencil, ufuksuz, bireyci hayâli âşıktan ne bekliyelim? Beş odalı «minimini» evinde bir anacağı ile kendini geçindirmekten korkan, bunca yıl kullandığı kalemine güvenemeyip diplomasının memurluğuna sığınan, ulaşılmamış ilk aşkın küskünlüğüyle savaş alanını, yaşama çevresini bırakıp giden bu karamsar kaçaktan ne umut edelim? Acaba Ahmet Cemil'de, o korkulu hastahane ziyaretinden bir şey kalacak mıdır: «Bütün ekmeksiz kalmış aileler, satıla satıla nihayet son servet olan yorgan da gittikten sonra hastahane yatağına düşen hastalar, memleketinde kendisini bekliyen çocuklarını düşünerek can çekişen babalar, türlü emellere veda ederek burada ellerinden kaçmak istiyen hayatı salıvermemek için cenk eden gençler, bütün beşeriyetin iyileşmez yaraları bir an içinde aklına geldi... Bir el çelikten tırnaklariyle kalbini sıkıyor, bir ses «bak! bir de bu hata, bu sefalet sahnesine bak!» diyordu. Artık hayatın felsefesinden ne kadar uzak olduğunu, kendisinin nasıl yanlış bir emelle hayatın fevkine çıkmak istiyerek bir hulyâ âlemi aradığını hissediyor, müstehzi bir ses gülerek: «Ah! Senin münevver hülyâların... Parlak semaların» diyordu. (251—252) Acaba o güne değin kendi dışında hiçbir toplumsal sorun düşünmemiş olan bu çocuk şair, bundan sonra başka bir yöne gider mi?

Uşaklıgil, romanında, bütün olayları, kişileri, tabiatı hep Ahmet Cemil'in gözüyle anlattığına göre Mai ve Siyah, romantik bir tipin gerçekçi bir çizimidir diyebiliriz. Dilekleriyle gücünü iyi hesaplıyamıyan bir çeşit şehir Don Kişot'unun ilk hayatı. «Bir tebessüm-

(28. Sayfada)

Fahir AKSOY

batıdan gelenler

Çalışmalarını, Türkiye'den sonra Fransa'da da devam ettiren ressamlarımızdan yirmisinin eserleri, Güzel Sanatlar Akademisi'nin holünde 9-19 Ekim günleri arasında sergilendi. Bu sergide tabloları yer alan sanatçılar şunlar: Avni Arbaş, Erdal Alantar, Hakkı Anlı, Rasim Arsebük, Atillâ Bayraktar, Cihat Burak, Nejat Devrim, Tiraje Dikmen, Abidin Dino, Ferit Edgü, Aloş Germaner, Oktay Günday, Bayram Küçük, Omiros, Remzi Raşa İhsan Şurdum. Selim Turan, Adnan Varınca, Eli Yağcıoğlu, Yaşar Yeniceli.

«Fransa'daki Türk Ressamları» adıyla sunulan bu sergide; Fikret Mualla, Mübin, Adnan Çoker gibi sanatçıların bulunmayışının nedenlerini bilmiyoruz ama, yine de bir noksanlık seziliyor ister istemez. Katılanların içinde uzun yıllardır Fransa'da olanlar da var, şöyle bir iki yıllığına konuklayıp dönenler de; fakat eserleri topluca düşünürsek -kişisel özellikler hariç- hepsi belli bir ustalığı, seviyeyi aksettiren işler. Örneğin yeni Türk resminin öncülerinden bir Abidin Dino'nun, bir Selim Turan'ın, bir Avni Arbaş'ın yanıbaşında, akademiyi daha birkaç yıl önce bitirmiş bir İhsan Şurdum'u bir Bayram Küçük'ü, bir Ferit Edgü'yü hiç de yadırgamıyorsunuz. Gerçi bu uğraşda gençlik tüketenler öbürlerinin yanında daha bir «ağabey»ce duruyorlar ama, sonuçu bütünleyip belirtirken eş hizadalar, yaşıtlar...

Tabloların hemen hemen hepsi soyut; figür'ü andırır belirtiler bu gerçeği değiştiremiyor. -Eh, Fransa'da da köylü, öküz, Boğaziçi, Galata resmi yapacak değillerdi ya;- Gelgelelim, çoğundaki o kararsız, tedirgince düzen, kişiyi düşündürüyor; acaba, diyorsunuz, bu gördüklerimiz şu 20 sanatçının en son en seçkin ürünleri içinden mi derlendi? Yoksa, rica-minnet edinilenlerden mi? Örneğin, «Dictionnaire»lere girmiş bir Nejat'ın, Buffie Johnson'ları, H. Bertrand'ları pek andıran o tablosunun doğum tarihi ne? Avni Arbaş, o «paysage»ımsı resmi acaba Fransa'ya göç ettiği ilk yıllarda mı yaptı? Selim Turan'ın nonfiguratif'i hangi döneminden kalma? Bunları derken, eserlerin eski eski kokfuğunu kastetmiyorum; fakat böylesine enteresan bir sergide, tanıtıcı, açıklayıcı bilgiler verilmesi de gerekmez miydi? Gençlerin durumu belli; onlar yeni bir âleme girmenin heyecanı, hamaratlığı içinde, yeni bilgilere görgülere dört elle sarılmışlar; kişiliklerinin şaşmaz yönünü bulabilmek için yırtınıyorlar; etki altında kalmaları da olağan... Bir Aloş German var; buradaki son sergisinden pek uzaklaşmıyan; o da dekoratif'çi tutkusu içinde Don Fink'den epey hisse kapmış; Sergiyi gezdiniz -ki değerdi. bilhassa Ferit Edgü'nün, İhsan Şurdum'an, Tiraje Dikmen'in, Yaşar Yeniceli'nin resimleriyle ilgilendiğinizi sanıyorum; önceki çalışmalarını hiç hesaba katmadan, bugün vardıkları yerin sağlamlığı, tutarlılığı, bilinçli davranışları rahatça söylenebilir; Oktay Günday'daki, Eli Yağcıoğlu'ndaki «Paris sarhoşluğu» yok onlarda...

Hazır konuyu açmışken, bir de şuna dokunalım: Sık sık duyarız, kabiliyetli, az-çok ün sağlamış bir ressam için; «Ah, Paris'e bir gidebilseydi, dünya çapında bir sanatçı olurdu!» diye hayıflanırlar. Bu sözlerde doğruluk payı da var tabii... Ama, çağımızın imkânlarına bakıyorum da, çalışkan, işini ciddiye almış, namuslu bir sanatçı, yurdumuzun herhangi bir köşeciğinde de pekâlâ gelişebilir, kalıcı eserlere eli yatar... Yazı sanatları gibi değil bu Plâstik sanatlar; diyelim Asmalımescit'teki bir tavanarası atölyede de Louvre'u, özel sergileri, çağ ustası ressamların davranışlarını izleyip; resmin gidişatı hakkında gerekli bilgileri ediniyor, örnekleri inceliyebiliyorsunuz.

Nuri İyem gidemedi Paris'e; nesi eksik şu 20 ressamdan?

Ha, şunu da belirtmeden geçmiyeyim: Tabloların fiyatları gerçekten ucuzdu; örneğin A. Dino'nun, A. Arbaşınkiler bile 1.000 T.L. civarında. Gerçi biz bu fiyata bir resim görsek sergilerde, azıcık ürke ürke bakarız ya; bunlar o biçim yerli malı değil; gümrüğü de var elbet...

Şiir

Tırnak diplerinden kopmuş rüzgârlara karşı durmak
Düşmeden kendi hiçliğine korkmadan üşümeden
Yalnız bulanık gerçeğine tutkun öyle insafsız
Cismin kesip attığı o iğrenç düzlemde

Uykunun böldüğü kıvançlara pek karartılı
Duygusuz azğınlığı şüphelerin
Işığın tutup ellerinden uzayı sarmak tüm kavramların
dışında

Tiksintiyle, çekilince geriye

Zihni HAZİNEDAROĞLU

Benâl DEMİREL

SATURNALİA (x)

Resim : Orhan PEKER

İşıklar yansın. Işıklaaar. Sokaklar bir bir aydınlatılsın. Yıldızlar, yıldızlar, YILDIZLAR parlasın. Donansın tüm kent. Donansın. Duvarlarla bahçeler, parklar, tarlalar ve çöp tenekelerine varıncaya dek herşey. Çiçekler getirilsin çevreden. Çiçekler ki mor, turuncu, mavi yeşil, kırmızı beyaz.. Çiçekler ki en güzel. Bir bir yollara serpilsin. O yıllar ki uzun, hem çok uzuuuuun, hep donansın. Ve safralar kurulsun yolların iki yanı boyunca. Sofralarda renk renk örtüler, bir de bulunmaz, hiç bulunmaz yemekler... Hani şu ekşiler ,tatlılar, yeşil taze yosundan yapılanlar ,solucanlılar, çiçek yapraklarından ezim ezim ezilenler, o uzak ülkelerden getirilenler... Tanrı yemekleri de olacak sofrada. Bunu unutmayın. Bu sonuncuları yüksek, parlak çanaklara konacak. Bozkır otlarının sütleri var ya hani işte onlar uzun cam kaplarda duracak. Eşek eti ve kara böcek ezmesi... yaprak sulları ve diken paçaları... Bir de parlak sarı kedi ballarıyla, üzerlik otları. Balık etleri ile deniz hayvanlarının ölü gözleri... Lâle sapları ve diken damarları... Bundan başka birçokları, birçokları...

Büyük şenlik başlıyor. Tanrılar bile mutlu günlerinde mutlak böylesini görmemişlerdir. İşte tanrıların gözlerini görüyorum. Koca - man ve açık... Nah işte be bakıyorlar. Ve işte o gözler ki ne kadar şaşkın. Koca tanrıların zavallı gözlerinde bu kentin yüce şenliğine erişememe mutsuzluğu.

Haydi, haydi çabuk, Böcekler size diyorum. Siz sürüngenler işitmiyor musunuz? Büyük hayvanlar ve küçük hayvanlar ve alımlı kelebekler. . Heeeey örümcekler. Ne yapıyorsunuz orada? Siz bile siz bile. Haydi haydi kuşlar. Ya siz balıklar. Çabuk olun. Koşun. Hepiniz sağınıza solunuza bakmadan gelin. Kaplumbağalarla cırcır böceklerinin üstüne basmadan koşun gelin, emi? Geçtiğiniz tarlaların küçük çiçekleriyle, sivri dikenlerini de beraberinizde getirin. Siz balıklar denizlerin kokusunu unutmayın. Kelebeklerle parlak uzun yılanlar iyi dinleyin beni. Tanrılara gidin en güzel renkleri çalın. Zorla alın ellerinden. İsterlerse ağlasınlar. İsterlerse o tanrısal elbiselerini paramparça etsinler. İsterlerse ellerini kesip kanatsınlar. Ayaklarınıza atılsalar ellerinizi öpseler, size parlak taşlar bile verseler aldırmayın. Siz o dediğim tanrısal renkleri çalın. Çünkü şunu bilin ki o tanrılar yok mu... ah o tanrılar yıllar yılı en güzel renkleri hep kendilerine sakladılar. Onlar iyi bilirler insanları aldatmasını. Bundan dolayı hiç yüzlerine gözlerine bakmayın. Dediğimi yapın ve gelin.

Hayvanlar ,yolların gerisine dizilin sıra sıra. Filler arkaya geçsin. Küçük böcekler fillerin üstüne çıksın.

Işıklar yarı yarıya sönsün. Çam ağaçlarının rüzgârlarından başka hiç bir ses çıkmasın.

İnsanlar. TANRI ÇOCUKLARI, çıkın artık evlerinizden. Şölenlik elbiselerinizi giymeği unutmayın. Hepiniz elinize bir mum alın. Ceplerinize küçük, güzel şeyler doldurun.

Koşun. Koşun. Donanmış sokaklar gelinceye dek koşun. Sokak başlarına geldiniz mi durun. Durduğunuzda yüce sesler işiteceksiniz. Bu sesler kadın tanrıların siz insan çocukları için söyledikleri şarkılardır. Parlayan çalgılardan ulu sesler çıkacak. Bu noktada şenlik başlıyacak. Tüm bu güzel şarkılar şenliğin sonuna dek sürecek. Şenlik boyunca hep güleceksiniz. Hem öyle çok güleceksiniz ki. Gülmeyen şenlik dışı, kent dışı edilecek.

Susun, susun. Şenlik başlasın. Tanrı kadınlar bu diyeceklerim size. Tanrı kocalarınızın koynunda nasıl kıvraksanız insan çocuklarınızın karşısında da öyle olacaksınız.

Tanrı erkeklerinize nasıl güzel şarkılar söyledinizse insan çocuklarınızın gönlünü de öyle hoş tutacaksınız. Bunu böyle bilin. Unutmayın.

Geceydi. Karanlıktı. Ay çıkmıştı. Yusyuvarlaktı. Denizden incecikten bir rüzgâr esiyordu. İnsan kardeşler koşa koşa geldiler. Çalgılar çalındı. Şenlik başladı. Birden ışıklar söndü. Tanrı çocukları ceplerinden mumları nı çıkardılar. Çevredeki ağaçların dallarına diktiler. Sonra da kıvançla elele tutuştular. Öyle çoktular, öyle çoktular ki... Kimler yoktu ki! Hani şu beyaz derililerle, kara deriliies. Uzun boylularla kısalar. O çekik gözlüler, o parlak, uzun siyah saçlılarla, ince sarı saçlılar... Kat kat elbiselilerle, yırtık elbiseliler... O topraklan uzun güneş batımları boyunca sopsoğuk olanlarla, ateş ateş yananlar... Herkes, herkes... Ve tümü üç büyük halka oldular. Tam ellerini sımsıkı tutmuşlardı ki büyük tanrı bunu gördü. Belli olmaz bu tanrıların öfkesi hiç. Yüzünü yanmış diken gibi kapkara bir keşmekeşliktir kapladı. Çünkü o insanları elele tutuşsunlar diye yaratmamıştı ki. Eğer insanları bunun için yaratsaydı, al ipek kiliminin üstüne uzanıp ta, aşağıya bakıp ta seyredecek, gönlünü eğliyecek nesi kalırdı... Tanrının bu kara diken kızgınlığını yıldızlarla ağaçlardan birkaçı gördü ya oysa bile. Çünkü artık herkes elele tutmuştu. Başka zaman olsaydı korkarlardı.

Ve dans başladı. Orada olacaktınız da görecektiniz. Tanrıların bile ağzı açık kaldı. Ağızları açık kaldı da kartallar karanlık gecede otuz üçüncü ölümsüz dişlerini gördüler. Gördüler de gülmekten kırıldılar. Kıvançlı sesleri tâaa şenlik kentine dek ulaştı. İnsan kardeşler ellerini nasıl sımsıkı tutmuşlardı, görecektiniz. Avuçları sımsıkı olmuştu ve parmaklar, biribirine karışmıştı. Kara saçlı biri küçük parmağını tâaa öteki başta buldu. İlk dış halka, o en büyüğü dönmeğe başladı. Arkadan bir ondan sonraki iki küçük... Hep birlikte şarkı söylüyorlardı. Yavaş yavaş şehrin ortasındaki göle doğru gittiler. Sığ gölü çepeçevre sardılar. Ayakları suya giriyordu. Ay gölde pırıl pırıldı. O karanlıkta o pırıl pırıl ay gölünde binlerce göz, binlerce çoğaldı. Göle bakıyorlardı, gölden bakıyorlardı. H-e-p b-a-k-ı-y-o-r-l-a-r-d-ı. Başlarının üstünde beyaz kuşlar uçuşuyordu. Kadınların saçları rüzgârdan sallanıyordu. Görmeliydiniz. İkinci halka daha hızlı dönüyordu. Kollarını yukarıya kaldırmışlardı. Ve o suların şırıltısı. Ve o çam rüzgârı... ve o tanrı çocuklarının a-y-a-k-s-e-s-l-e-r-i-. Bir de o TANRIÇALARIN ÇALGILARI. Görecektiniz billâh. Görecektiniz. Su içindekiler şimdi dizlerine dek su içindeydiler.

(X) Bir Roma Festivali.
Bu festivalde, eğlenilir, dans edilir, kötülükler, borçlar affedilir, hediyeler verilirdi.
Yunanlıların Dionysos festivallerinin etkisinde olup, Hiristiyanların Christmas'ların başlangıcıdır.

Birden yıldızlardan sesler gelmeğe başladı. I-ş-ı-k-l-a-r- d-ü-ş-ü-y-o-r-d-u t-o-p-r-a-ğ-a. O-r-t-a-d-a d-ö-n-e-n o ü-ç h-a-l-k-a. K-a-r-a-n-l-ı-k g-e-c-e-d-e s-ı-m-s-ı-k-ı-c-a-k s-ı-m-s-ı-k-ı k-e-n-e-t-l-i- e-l-l-e-r-i. Öfff y-a o s-u-d-a-k-i b-i-n-l-e-r-c-e g-ö-z.

HEEEY ANAM HEEEY. TANRILAR KUDURMUŞLARDI KISKANÇLIKLARINDAN. KARILARINI İNSANLARDAN KISKANIYORLARDI. HEEEY ANAM HEEEY. HANİ O TÜKENMEZ YILLAR BOYUNCA KOYUNLARINA ALIP OKŞADIKLARI TANRIÇALARIN İNSAN KULLARINA BUNCA GÜZEL ŞARKILAR SÖYLEMELERİNİ KISKANIYORLARDI.

DÖNDÜLER, D-Ö-N-D-Ü-L-E-E-E-R
ŞARKILAR, Ş-A-R-K-I-L-A-A-A-R
O RÜZGÂR, R-Ü-Z-G-Â-A-A-R
O SU S-U-U
VE ELLER, E-L-L-E-E-E-R

Bir serçe vardı. Tüm evrenin en küçüğü. Oysa en cırtlak seslisi. Uçtu, uçtu. Üç halkanın da tam ortasına gitti. Bir öttü. İki öttü. Üç örttü. Dans durdu. İnsancıklar terli avuçlarıyla donanmış masalara koştular. Mumlar en güzel aydınlıklarındaydı. İlk, büyük yeşil çanaklardaki tanrı yemeğinden başladılar. Yosun ezmesinin içine, yüce dağdan getirilmiş, kokulu yaprak parçaları doğranmıştı. Bir de içinde kuş sütüyle, renkli, parlak balık kanatları vardı.

İki elleriyle birden yiyorlardı; bir ellerindekini ağızlarına götürüp çiğniyorlardı. Öteki ellerindekini gözleri yüksekliğince kaldırıp balık kuyruklarının ışıltılarını seyrediyorlardı. Bundan sonra o öteki kırmızı yemeğe geçtiler. Bu kez ikişer ikişer olup karşılıklı durdular. Bu seferki, küçük kırmızı çiçek yapraklarıyla, kırmızı toprak ezmesinden yapılmıştı. Gerçekten öyle güzeldi ki. İçine de bir parça şarap konmuştu. Çanakların üstüne kocaman tilciklerle aşk yazılmıştı. Tanrıların eski bir geleneğine göre bu yemeği herkes biribirine yedirirdi. Şimdi insanlara salt yukarıdan bakmakla yetinen o zavallı tanrıları kırmamak için geleneği bozmadılar. Bu yemek te bitince yavaş yavaş masaların çevresinde dönmeğe başladılar. Dokuz adımda bir duruyorlar, önlerinde ne varsa ondan yiyorlardı. Tanrıçalar kısık sesle şarkı söylüyorlar, ırak ülkelerin kuşları karanlıkta uçuşuyorlardı. İlk başladıkları yere gelince durdular. Hepsi sustu. Gözlerini kapadılar. Yemedikleri yemek var mı diye düşündüler. Bir çoğu küçük yeşil sebzeleri unutmuştu. Onları da yiyince hep bir ağızdan bildikleri bir şarkıyı söylediler. — Sonra hemen sofralar toplandı. Temiz yeşil örtüler serildi. Binlerce, binlerce kırmızı bardak kondu. Bardakların rengi, kelebeklerle yılanların tanrılardan çaldığı kırmızıdandı... Bir de masada sıra sıra aynı kırmızıdan çanaklar vardı. Hepsinin içi de şarap doluydu. Kırmızı şarap. — Hani demin demiştim ya. Bir küçük serçe vardı. İşte o döndü, döndü. Sonra yine bir öttü, iki öttü, üç öttü. Bunun sonucunda herkes bardaklarını ellerine aldı. İçine şarap doldurdular... Birden yakın denizlerden sesler gelmeğe baş-

sevgili uğursuzluk

Geçirdi çılgınlık bir kasketi başına. Koştu paslandığı bölgelere silâh satıcıların. Kurdu okulkaçakları imparatorluğu. Buldu altın bir top da Manastır'da.

Taktı yakasına bir Eylûl ormanı. Bilmesinler incik boncuk dolu bir gömüyü. Sırtlanı da oradaydı. Çürümüş elma yüzlü. Boğuştu kapmak için bir hançeri.

Konuşuldu bir Cumartesi kırımlardan. Kapalıydı büyücüler. Astılar içine bir içki şişesinin. Ayaklarında gümüş ağır potinler. Sevgili uğursuzluk. Serseri'yi.

Ece AYHAN

gün kaçamağı

Ve analarıı kırbaçlanırken de onlar oradaydılar
kendi alınlarının üstüne bir yitik güneşin doğduğu
en güzel kızlarını birkaç lokma ekmek için
yasaklanmış tanrılara kurban edenlerin yamaklarıydılar

bir ılıman esintide kutsal acımızın titreştiği
deli bir tüfek gibi boşaldığı yüreklerin ansızın
biz yaşamanın bir gerçek olduğunu işte o sürevde anladık
o sürevde anladık insanın bir umutda oluştuğunu

bu değil - nereye elimizi atsak
türedi mantarlar gibi dört yanımızda
tavla oyunlarında, genelev kapılarında
gün kaçamağı

bu değil - gerçeklere susamış
bu değil yarınlara başlıyan

BABUR

ladı — Gece oldu mu, sular gibi bir ses çıkar ya...... İşte öyle sesler geliyordu. anlatamam ben bunu. Anlatamam billâh. Bunu kişi salt ince damarlarının sızım sızım akışında duyar.

OFF O DAMARLARIN AKMASI YOK MU... O HİÇ TÜKENMEDEN AKMASI. Sonra da bir yandan denizlerin sesini dinlediler, öte yandan şaraplarını yudum yudum içtiler. Bazı bazı bardaklarını kollarının eriştiği yüksekliğe kaldırıyorlardı, bu kez o beyaz büyük kuşlar alçalıyorlar, gagalarını bardaklara batırıyorlardı. Bir süre sonra da yükselip gagalarını açıveriyorlardı. Orada olacaktınız da bunu da görecektiniz. Işıl, ışıl küçük, kırmızıların toprağa düşüşünü görecektiniz. Bazı bazı da kişiler biribirlerinin bardaklarından şarap içiyorlardı. Üç dudak, on dudak, beş dudak çizgisi biribirine karışıyordu. — Güldüler. Konuştular. Güldüler. Toprak ve su yaratılalıdanberi bunca diş bir araya gelmemişti billâh. En güzel taşların renklerinin kutsallığı üstüne yemin ediyorum. Böcekler bile şenliğin bu kısmını görebilmek için fillerin kulaklarının en ucuna tırmandılar. O binlerce gülme... O binlerce diş, sıra sıra.

Kediler ve cırcır böcekleri susun biraz, susun. Tanrıçalar siz de. İnsanlar dinleyin beni. Oysa...... ilk açılın iki yana da geçivereyim. Geçivereyim de tâa şu başa gidivereyim. Hani şurada küçük bir siyah saçlı vardı. Hani gözleri de karaydı. — İşte sensin. Uzun parmaklarından bildim. Sen de bildin beni değil mi? Hani evleriniz nehir boyuncaydı. Benim üç bölük toprağımla, bir büyük ağaçlığım vardı. Hani büyük kente göçmeden önce sen benden o kesik kuru ağaçla, yarım bölük toprak almıştın. Oysa parasını vermemiştin. Hani ben bir gün de başkentten dönüyordum. Gün kararmıştı. Yorgundum. Üstelik açtım da. Susuzdum da. Uykum da vardı. Bizim evler üç tepe uzaklığındaydı. Gerçi ağaçlar koyulaşmıştı ya daha ışıkları, bilen görünmüyordu. Sen tek atlı iki tekerlekli, çevresi sarı yaldızlı yeni arabanla yanımdan geçtin. Gerçekten baktın. Beni gördün. Baktın da gördün de yine de arabana almadın. Bildin bunu değil mi? İkinci sıcak ayın sonunda bir gündü.

Tanrıçalar, Tanrıçalar, kıvrak şarkılara başlayın.

Gel seni yanağından öpeyim. Öteki yanağından da öpeyim. Hele bak hele, yine o kokudan sürmüşsün. Bilir misin ekinlerin topraktan güneş sarısı baş verdiği sene sen bu kokudan almıştın da, bir gün ben sana gelmiştim de, sen bana o kokudan vermiştin de...... Hani ben kabı yere düşürmüştüm de kokunun çoğu yerlere dökülü dökülüvermişti. Bilir misin, sen de nasıl bir gülmüştün, bir gülmüştün. — Boş ver be. Unut gayrı o sıcak gün sonuyla, on kesik kuru ağacı. Aldırma be, aldırma. Ver bardağını, bir yudumcuk içivereyim. Sen de benimkinden iç. Haydi, tut elimi. Tut da o dolu çanağın yanına gidelim başına çökelim. Bugün en mutlu günümüz. Bu gibi topraklarda iki ayağıyla yürüyen ne çok insan kardeş varmış. Baksana her şey yıllanmış öykülerdeki gibi. O eski öykülerin tükenmez mutlulukları gibi...

Çanaklardaki şarap tükenip, yakın denizin sesi duyulmaz olunca, mumlar yarı boylarına dek yanıp beyaz kuşlar çevredeki ağaçlara konunca, herkes biribirinin boynuna atıldı. O siyahla beyazın kucaklaşmasını görecektiniz. Tümü halka olup onlara baktı. Ellerini çırptılar. En çok kim kimi öptü bilmiyorum. Gerçi besbelli siyahtı. Yok, mutlaka siyahtı. Oysa bilmem ki...

Öff, bu, damarlarındaki iki kırmızı. Binlerce ellerim nerede? Tutun binlerce ellerimden. Yine o sığ göl

kıyısına gidelim. Siz de benim gibisiniz değil mi? Ya siz? Ya siz sarı kısa saçlı? Diyorum ki bu ikinci kırmızı çok korkunç. Hani geceleri büzülen büyük çiçekler örneğin... Bakın işte, şimdi ellerim o iki kırmızıda kaynıyor. Bir de gözlerim. Üstelik kalın damarlarım da.

Binlerce ellerimi tutun. Bu düğümün çözülmemesi gerek. Siz de binlerce ellerinizi getirin, ortaya koyun. Biz tutalım. Diyorum ki o siyahla beyazı ortamıza alalım. Onlar suların diz boyuna çıktığı noktada dikilsinler. Biribirlerine sımsıkı sarılsınlar.

— Büyük beyaz kuş... Büyük beyaz kuş, gel sende üstlerinde dön, dön dur. Üçünüz, beşiniz gidin, sofraların çevresindeki mumları getirin. Gerinize, toprağa, küçük sivri taşlara dikin. O yüzlercesini, binlercesini... Siz tüm hayvanlar; kuşlar, sürüngenler ve kalın derililer, tümünüz çevremizde mumların ötesinde durun. Durun da görün bakalım bunca sımsıkı, domarları iki kırmızılı el nasıl da tutarmış biribirini...

Birazdan şenliğin son büyük dansını yapacağız.

Hani size evlerinizden çıkarken cebinize küçük güzel şeyler koyun demiştim ya. Şimdi onları çıkarın artık.

Ne güzel değil mi — Ay, bakın ne güzel. Güneş moru camları size getirdim sevgili küçük — Bu deve dikenini senin için saklamıştım. — Bakın benim üzerlik otum öylesine ince ki — Ya bu taşlar, ya şu çiçekler, hele o kuru yapraklar — Kuş tüylerinizden bir tutam da bana mı veriyorsunuz? — Ben de büyük horozun yeşil tüylerini bir dakika şenlikte size getiririm. —

Heeeey bitti mi artık. Elinizi tez tutun canım. Sen de küçük güzel şeyini birine ver. Haydi, haydi.

Heeey tanrıçalar. İnsan çocuklarınıza yaklaşın.

Dinleyin. Irak dağlardan sesler geliyor. Boz kırların yakarışlarını duyuyor musunuz? Ya o seslerindeki, son dansı görememe mutsuzluğunu da anladınız mı?

Dans başlasın.

Irak bir tarlaya bir yıldız düştü. Tarlanın derinliğinde bir ölünün kemikleri sızladı. Bir incecik ot gün doğmasını beklemeden baş verdi. Çöl kartallarının gözünde bilem yaş vardı.

Yine o şarkılar — Böcekler susmuştu. Deniz susmuştu. Ağaçlar susmuştu.

TOPRAK ANA AĞLIYORDU. İnanın bana mutluluğundan tüm çiçeklerine, otlarına sarılmış doyasıya ağlıyordu. Böylesine bir insan sevgisini ne görmüştü, ne de düşünü kurmuştu.

Size şenliğin bu son dansını anlatamam. Bilemem nereden başlıyacağımı. Üstelik dilim varmaz. Gerçi bir şey var ki söylemem gerek.

TANRILAR GÜNAHLARINI BİR BİR DÜŞÜNÜP KORKULARINDAN AĞLIYORLARDI. HANİ O İNSANLARDAN ESİRGEDİKLERİ MUTLULUKLARI DÜŞÜNÜP TE...

OYSA, SANKİ İNSANLARIN TANRILARDAN İYİ OLDUĞUNU BİLMİYORLAR MIYDI?

Veysel ÖNGÖREN

AYKIRI

Suut Kemal, nesnel eleştirmeyi alaya alıyor. Yanlış anlıyor da ondan. Doğru anlasaydı hiç tarafsızlıkla nesnel eleştirmeyi biribirine karıştırır mıydı? Tarafsızlığı da suya sabuna dokunmamak şeklinde alıyor. Burada tarafsızlık ya da taraflılık üstüne seçik bir düşüne varmadığını da görüyoruz.

Sanatta taraf tutma futbol maçlarına benzemiyor. Bu rahatlıktan gelen bir davranış. Eleştirme değerlendirmeye gider. Eleştirici sanatçının yaptığı işi doğruluyorsa onun yaptığına katılmış demektir. Bu ise bir tutmadır. Karşıtına da aykırı duruma düşer. En azından, eleştirme bu kadarıyla nemelâzımcılıktan uzak bir iştir. Ne var ki, bu uğraşta, taraf tutmanın gerçek anlamı bu da değil. Daha köklü bir yanı var.

Memet Fuat'ı oynaylıyan Yetkin, eleştirmene erdem saydığı şeyleri onda buluyor. Oysa tam tersi. Memet Fuat taraf tutmayı yukarıda söylediğimizden öteye götürmez. Bu ise kaçınılmaz bir durumdur. Memet Fuat'ın yaptığı eleştirme değil EDEBİYAT ÖĞRETİLERİ yazmaktır.

Acaba Suut Kemal, şu soruları karşılayabilir mi : Memet Fuat kaç genç sanatçı üstünde durup, onların yetisine okuyucuyu inandırmayı denemiştir? Kendini kabul ettirmiş kaç kişiyi, özgü açıdan değerleştirip karşı çıkmıştır? Yapılan tartışmalarda yalın şekilde hangi tarafı tutmuştur? Kendini kabul ettirmiş sanatçıları özgü bir değerlendirme ile yeni açılardan savunmuş mudur?

Bu soruları karşılıyamadıkça nerde kaldı Memet Fuat'ın tarafçı eleştirmen olduğu; daha doğrusu eleştirmenliği?

Suut Kemal, yazı yaşamı boyunca kuramda kalmayı seçti. Sanat mese-

lelerimizde öznelleşmedi, edime inmedi. «Akademik» deyimiyle karşılamayı sevdikleri eda içinde yazdı. Örneğin Ataç bu ülkenin çocuklarıyla yaka paça olmayı her zaman erdem bildi. Konularımızı didik didik diderdi. O yüzden de kalıcı izler ve bir g e d i k bırakarak göçtü. Bay Yetkin, kuramda iyi nitelik diye bildiği şeyleri uygulayacak yazarları seçerken aykırı durumlara düşerse yadırgamayız. Kılgı (pratik) niteliği olmadığını biliyoruz da ondan. Aslında yabancı olduğu bir sanata uyması zordur.

Memet Fuat, Anlamsız dedikleri şiire karşı eskiyi tuttu diyelim. Nesnel eleştirmeye karşı da eski eleştirmeyi. Unutmayalım ki anlamsız deyimine, hep karşı çıkıldı. Kaygımız genç kuşaklardı. Ama bu çıkmada T. Uyar'ı, İ. Berk'i, C. Süreyya'yı E. Ayhan'ı şiir dışı mı saydık? Suut Kemal'le, Memet Fuat'ın böyle bir kanıları varsa niye açıkça söylemiyorlar. Değilse «Anlamsız» sözünün ardına ittikleri ozanlar kimlerdir? Yaptığımız düpedüz yanlış bir anlaşılmayı önlemekti. Fakat Yetkin de, Memet Fuat da yeniye karşı eskiyi tutmakla rahatlığı seçmiş oluyorlar. Nedeni de şu : Ne eski şiirin öğelerini ortaya koyuyorlar ne yeni şiirin. Bu zorluğa gitmiyorlar. Alışkanlıkları içinde alışılmamış yeniyi yadsıyorlar. İşte biz nesnel eleştirme derken bu rahatlığa karşı çıkıyoruz.

Ölçü diyoruz. Nedir bu ölçü? Önce onu açıklıyalım.

BİR YAPITI DEĞERLENDİRECEK BİRİMLER, O YAPITIN DIŞINDA DEĞİL TAM İÇİNDEDİR. Gram, metre, ölçek gibi ön birimlerle yapıta gidip erik tartar, ya da buğday ölçekler gibi yapıt değerlendirmeyi doğrulamıyoruz.

Birimler yapıtı ayakta tutan elle tutulur öğelerden çıkar. Bazıları doğrudan doğruya öğelerin kendilerine dayalıdır. Bunlar ön-özlere ait birimlerdir. Bazıları da öğelerin kullanılışına aittir. Bunlar da biçim ve öze ait birimlerdir. (X) Birimler yapıtın kendinden çıkarıldıktan sonra, daha önce bildiğimiz şeyler oldukları görülürse yapıtın şu ya da bu sanata uyarlı olduğu saptanır. Çıkan sonuç daha önce bilmediğimiz şeylerse, ya da bilmediğimiz yanları taşıyorsa verdiği yeni birimler yâni değerler oranında yeni bir teknikle, sanatla karşılaştık demektir. Bunun da kendinden önceki sanatla bağıntısına gidilir. Bu bağıntı önemlidir. Öncek değerlere dayalı bir değişmeyse yeri kendiliğinden ışır. Kırma ya da aktarma ise ona göre önem verilir. Bir teknik kendi kökü üstüne çıkıldığı ölçüde geçerlidir.

Nesnel denince, kararlaştırılmış bazı değerlerin her yapıta uygulanması anlaşılamaz. Bu nesnel eleştirmenin karşı çıktığı tutumdur.

Taraf tutma üzerinde duralım. Bunu yaparken nesnellikten neyi amaçladığımız daha açık ortaya çıkar.

Eleştirmen tröst adamı değil. Çıkarların dostlukların uyarınca yazı yazmaz. İlk tarafsızlık burda. Bu suya sabuna dokunmamak değil.

Bu dönem geçildikten sonra ikinci tarafsızlık ya da nesnellik başlıyor. Eleştirmen sanatçıdan, kendi görüşlerini ve inancını savunmasını bekliyemez. İnancına uyarlı diye yapıta iyi, değil diye kötü demiye hakkı yoktur. Sanat adamı, sanatın bağımsız bir kurum olduğuna ve kendi kurallarının varolduğuna inanmalıdır. Bu kurumun, estetik öğelerle çıkıldığını, düşün öğelerinin ikinci plânda kaldığını da inancı içine almalıdır. İlk dönemde çıkarına ya da dostluğuna karşı tarafsız ya da nesnel olmıya zorunlu olan eleştirmen; ikinci dönemde kendine karşı tarafsız yâni nesnel olmak zorundadır. Başka bir söyleyişle çıkarına, dostluğuna, kendine karşı sanattan yana olmalı.

Eleştirme bundan sonra başlar. Andayı mı eleştiriyoruz? Y. Kemal'in şiir değerlerine uyarlılığı kimseyi bağlıyamaz. Yahya Kemal'in şiirinden ayrı bir düzenle karşılaşabileceğimizi hesaba katmalıyız. Burada Yahya Kemal'in de başkalarının da bize kazandırdığı bilgiyi ve beğeniyi kullanmak hakkımızdır. Fakat her keresinde Anday'ın şiiri bunlara aykırı düşüyorsa ona da hazır olmalıyız. Burda bizi kurtaracak olan Anday'ın şiirini ayakta tutan tekniği çözümle-

---

yoğun

Biz bu yolda olalım
Geçmeyelim ötelere, saldırgan otlara, bulanık bulutlara
Ezbere açılır o kapılar
Işıkları ezbere batan güneşlerin ardından
Ufalır da ufalır dünya
Yitip gider ceplerinde ceketimin
Doğan aya karşı kaç geceler sırtımızda
Büyüyen umuda
Çokluğa uzayan,
Ellere karşı...

Biz her yana doğru olalım
Karanlığın pencereleri kapalı, ona karşı olalım
Ve ölü sinekler, kuştüyü yastıklar üzerinde
Soğuk gecelerine yakın onların
Ne çok adamlar üşüşür odalara
Ne çok kadınlarla bir inip bir çıkar nefesleri
Biz dahasını olalım onlardan...

Geçiyor anılar, ellerimin altında, tanıyorum onları
Belki büyümüş acılara çocuk gözleriyle.
Bakınca görünüyor sevişmek bizden erken
Yine de en güzel yerindeyiz yokluğun...

Halûk ŞEVKET

mek, bundan çıkan beğeniyi edinmektir. Yâni yapıtın kendi içinde taşıdığı birimleri bulmaktır.

Beğeniyi nasıl edindiğimizi düşü-tartışma götürmez gibi saçma bir ilkeyi yeryüzüne yaymışlar. Bir çokları da bunun ardına kayıyorlar. Oysa bu, bağnazlığa açık bir kapıdır. Orhan Seyfi'nin şiirini seven bir beğeniyi, o zaman neye dayanarak iyi bulmuyoruz?

Beğeniyi nasıl edindiğimizi düşünelim : Yolu düpedüz zihinden geçer. Şiirin usa dayalı bir iş olduğunu düşünenlerin, beğeniyi bunca başıboş bırakmaları önemli bir sentez yoksunluğudur. Doğrusu şu ki : beğeniyi insan bütününden ayırıp soyut bir nesne olarak görmek her türlü hesaplaşma kapısını örtmekle birdir. Oysa, beğeni, soyut olmayıp insanda bazı dayanaklara oturmuştur. Bu dayanaklar ise üzerinde tartışılabilir şeylerdir.

«Orta zekâlar anlıyamadığı şeyi yıkar» diye bir söz ansıyorum. Orta beğeniler de kavrıyamadığını yıkar. İyi bir beğeni kavrıyamadığı fakat kendine karşı direnen şeyi yıkmaz, yani yadsımaz. Kavramıya çalışır. Bir uğraş sonunda kavrar da. Bütün yeni aşamaların dayanağı iyi beğenin bu niteliği olduğu gibi bir insan bölüğünün yaşamda bulduğu değer de buradan çıkar. Bu, kişinin kendini yenilemesidir.

Estetiğin insanda yöneldiği yan beğenidir. Bir sanat yapıtı, daha önce bilinen ya da varsayılan tekniklerin kurallarına vurularak tanınmaz. Beğeniyle arasındaki uğraşta tanınır. Demek oluyor ki, yapıtı t a n ı y a n, beğeninin kendisidir. Yukardaki saçma ilkeyi de buradan çıkarıyorlar. Fakat dikkat etmiyorlar ki sanatcı yönünden de «İlham Doğması» bunu tamamlıyarak gelişiyor. Çünkü bir uğraş sonucu değilmiş gibi alınan böyle bir beğeninin anlıyacağı yaratma da uğraş sonucu olmıyan «ilham» verileri olacaktır.

Oysa eleştirmeyi nesnel ya da öznel kabul edenler, hepimiz biliyoruz ki yaratma çetin bir uğraş işidir. Bu uğraşta usun çok önemli yeri olduğunda da anlaşıyoruz. Usun olduğu her yerde bir aydınlık ve seçiklik vardır. O halde sanatcı yaratmada bir bilmenin içinde çalışır. Koyduğu taşın yerini, niteliklerini, gereksinmesini şu ya da bu derece bilir. Yapıt bilinçle örülen bir örgüdür. Elindekini ve bunu kullanmasını seçik bildiği ölçüde, sanatçı, sağlam bir beğeniye çıkar.

İşte yapıtla aramızdaki ilk değinme bu beğeni oluyor. Fakat biz bu beğeni değinmesinden, sanatçının malzemesini ve kullanış kurallarını çözümlemeye gidersek beğenimizi sağlıyan ya da uyaran öğeleri ortaya çıkarmış olmaz mıyız? Nesnel eleştirme beğenimizin dayanağını görmek, dolayısıyla daha bilinçli bir ortama vardırmak için; kullanılan öğelerin ve kullanılış tarzının bulunmasını koşul sayar.

Bir sanatçının kurallarına, öbürünü harcamadan; tarafsız yâni nesnel bir yöntemle her ikisini de değerlendiren eleştirmen bir beğeni adamı olarak içlerinden birini kendine daha yakın bulur. Yani seçme yapar. Eleştirmede taraf tutma bundan sonra başlar. Bir şeyin karşıtını karşısına koymadan değerlendirmek tam iş sayılmaz. Böyle bir seçmeye varan eleştirmen artık tam bir taraf aramıdır. Senteze varmış, irdelenmiş, açıklığa vardırılmış değerlere dayalı bir inancın içindedir.

Ataç, Gariplerden yana olduğu zaman böyle bir bütüne varmıştı. Turgut Uyar'a büyük ozan derken de öyleydi. Ondan başka da taraf tutan ve bunu savunan görmedik.

(X) Deyimler için bilgi çağının şairi — H. Cöntürk. Sayfa : 9-12.

Seni kendimden anlıyorum

II

— SEN —

Yıkar, uzun ilkyaz sürgünü parmakların baykuş tüneklerini, dokundukça. Ayaklandırır kuşluk kokun bin yıllık kör kaynakları, ölü mevsimleri, vurdukça.

Gelmek, güzelliğin senin, gitmek; düşündürmez hiç ölümleri, düşündürmez XIV üncü yüzyılı.

Duyulur, duyulur bir fısıltı göğsündeki öğle güneşi; o bir ayağı dünyada, kış yalnızlıkta bir ayağı.

Sürüklenen iki yaralı kuş: memelerin; aydın uzayım benim!

Hiç, hiç gece olmaz sende, ey usu şiirimin, ey mutluluğuma eş suskun kadınım benim!

III

— BİZ —

«En soylu sayı» der, İskenderiyeli Falcı ikiye. O en eski ve en yeni şeylerin güçlü büyücüsü, o bir çift gülün, kırmızı ve beyazın, açık denizlerin dostu, savaş dostumuz bizim, böyle der işte:

İki, en soylu sayı
En mutlu mutluluk
Gök yeryüzüne, gök
denize karşı durdukça
İki, en soylu sayı
En mutlu mutluluk.

Özdemir İNCE

Geçen Ayın İçinden

(3. Sayfadan)

kesmiş, kimi satırları çizmiş, ayrıca, İnönü'nün gazeteden kesilmiş bir fotoğrafını eklemiş. Çamlıbel için «İnönücü ozan» demiş. Sonra bir gazete parçası daha iğnelemiş. Bunda Çamlıbel : «Bir daha politika mı, asla!» diyor.

Biz geçen yazımızı, bir g a z e t e d e k i röportaja göre yazdık. Ozan mı değişik konuştu, gazeteler mi kendi bildiklerine göre yazdılar, orasını bilemeyiz.. Okuyucunun «İnönücü Ozan» la ne anlatmak istediğini de anlıyamadık.. Ne var bunda çekinecek?. İnsan bir dergiye düşündüklerini açıkça yazar, altına imzasını da atar.. Karanlıkta göz kırpan okuyucumuza biraz medeni cesaret salık veririz.

SEHPA KOMPLEKSİ — Seçim kampanyasında bayrak asmak için sehpa kurdular.. Yetmedi.. Seçimden bir gün sonra, o pek bilinen -her iki anlamdaki- sarhoşluk içinde, bir millî mücadele kahramanının fotoğrafını sehpaya asarak dolaştırdılar.. Bilmiyorlardı ki, bu millî mücadele kahramanı, vaktiyle, düşmanla birlik olan padişah tarafından idama mahkûm edilmişti. Tarih bilmiyenler, kendilerini ve kendilerinden başkalarını bir şeye benzetmeye çalışırken işte böyle acı şekilde yanılırlar.

BİR AKIL HOCASI — Yassıada duruşmalarında, 1957 de kazanamadığı için yakasını kurtaran bir eski milletvekilinin adı geçti. Bu pek gayretli vekil (!) zamanın başbakanına bir mektup göndererek, yukarıda da sözü geçen millî mücadele kahramanının öldürülmesini salık vermiş.. Bu mektubun sözü geçtiği zaman eski başbakan ağlar gibi bir sesle : «Ben bu adamın sözü ile davranacak insan mıyım?» diye yakınmıştı.

Birkaç ay önce, bu akıl hocası, Ankara sokaklarında, tanınmış bir edebiyatçıya raslamış, göğsünü gere gere : «Göreceksiniz, yine biz geleceğiz!» demişti.. Dediği oldu. Bir sabah radyo onun mutlu adını okudu. Eh, ne yaaplım? Seçenleri kutlarız!..

KOKTEYL PARTİLER — Bu deyimi 1950 de rahmetli Peyami Safa, D.P. için kullanmıştı. Gerçi zaman geçti, Peyami Safa düşüncelerini koruyamadı. O da bu kokteylin övgücüsü oldu; ama, kullandığı yerinde deyim de tuttu, kaldı. Şimdi, ortada bir kokteyl parti ile ona benzer başkaları var. DOST çıkıncaya kadar ne olacak, bilmeyiz! Bu satırları, derginin yayınlanmasından epeyce önce yazıyoruz. Eğer kokteyl parti ile öteki partilerden biri birleşirde yurdun yönetimini ele alırlarsa işlerin -Türkçesi- nasıl çorbaya döneceğini varın tasarlayın... Kokteyle bir başka kokteyl de katılırsa...

SIÇRAMA — Demokraside topallıya topallıya yürürken, tökezleyip burnumuzun ucunu kanatmışken tuttuk, nisbî temsil sistemini kabul ettik. Seçim de oldu... Dışarıdan bakarsanız, demokrasi geleneği bunca kısa, denemeleri bunca başarısız bir ülke için hayranlık verecek bir sonuç... Partilerden hiçbiri çoğunluğu sağlıyamadı... Koalisyon yapılacak deniliyor... Otobüste arka sırada iki kişi konuşuyorlar: «Kali mi, koli mi diyorlar, bir şey varmış, ondan yapacaklarmış!» Hayır, alay etmek, eğlenmek için söylemiyorum... Ama, henüz adını bilmediğimiz bir işin nasıl bir sonuç vereceğini düşünebiliriz... Doğru dürüst yürüyemediğimiz bir yolda birden sıçramalara giriştik... Anayasa oylamasının sonuçlarının İsviçre'de nasıl karşılandığını -o günlerde orada bulunmuş olan- bir dosta sordum: «Yüzde kırk hayır çıkması çok iyi karşılandı...» dedi. Anlaşılan, İsviçreli, bizim, Anayasayı dikkatle okuduktan sonra sandık başına gittiğimizi düşünmüştür... Okuma yazma bilmiyenlerin de bu Anayasaya ak ya da kırmızı oy verdiklerini bilir mi bilmez mi? Hayır, hayır... Ne demokrasi olmasın, ne de bu koşullarla seçim yapmıyalım demek istemiyoruz... Ama, ortada bir gerçek var... Bilgisizlik gerçeği... Artık buna parmak basalım...

GERÇEK — Evet... Gördüğümüz halde, görmezlikten geldiğimiz, «Sağduyu» diye çıkmaza soktuğumuz bir GERÇEK var... O gerçeği görmeli, söylemeliyiz artık... Korkmıyalım, söyliyelim... İnsan, çocuklarını okutamıyorsa bu gerçeği söyler; yoksa çocuklarının büyük bir sağduyu sahibi olduklarını söyliyerek övünmez... Seçim sonuçlarına da «Milletin iradesi» derken milleti küçültmek istemiyorsak onu okutalım... Ama, okuması oy sağlıyor değil mi?... Yumurtlıyan tavuğu kesmek istemezler elbette...

GÖZÜ YÜKSEKLERDE BİR PROPAGANDACI — Bir partinin cumhurbaşkanlığına aday gösterileceği söylenen gerici bir profesör, İsviçre'de basına -yetkili bir kimse pozu takınarak- demeç verip durdu. Bakın ne demiş : «Kin ve intikam iyi değildir. Müslümanlığın şiarı af ve iyiliktir.»

Bay Profesör bu sözü, politik demecinin sonuna eklemiştir. Bay Profesöre devrim önderi Cemal Gürsel'in sözleriyle karşılık verelim : «Önce insan; sonra Türk, en sonra da müslümanım.»

Orhan DURU

Deniz Kıyısında

Gözlerimin önünde gittikçe uzayan, sonsuzluğadek uzayan bir orman. Dağlar, tepeler, ağaçlar, ağaçlar, yeşil, mor ağaçlar. Ağaçların kökleri birbirine karışıyor, uzanıyor toprağın derinliklerine, dünyanın önündeki sıcak cevhere doğru. Durmadan başım ağrıyor ve bilmiyorum ne yaptığımı. Sağ gözünün kıyısından başlıyor ağrı, gerilere doğru gidiyor, beynimin kıyılarında dolaşıyor, zonkladığı zaman bir bir beynimin üzerindeki kıvrımları, çukurları sayıyorum. Kafamın içini kolluyorum. Durmadan yakarıyorum yeniden başlamasa diye.

Ağaçlar geriye doğru kaçıyor. Ben denize gidiyorum. Köpüklü dalgalı bir denize. Akşam üzerleri iyice kıpırtısız oluyor deniz. Akşam üzerleri bir ara başımın ağrısına geçiyor. Aldığım ilaçlardan sarhoş gibiyim.

Kayıktaki yaşlı adam ben Afrikaya gittim diyor. Yelkenle Afrika'ya gittim, birdenbire başlıyor anlatmağa, yelkenle nasıl afrikaya giderek iskenderiye tarafından iskender ordularıyla birlikte hindistana kadar, afrika fillerinden kaçarak, güzel beyaz öküzlü hindistanın ve nehru'nun hindistanının büyük ormanlarının kıyısına giderek Afrika toprağına o zamanki yelkenli gemilerle yolculuk etmek de son derece zor olmasına zor, adamın sakalları da var ve çıkarıp bir sigarayı verdim, kürekleri elinden aldım, kaç para? kaç para? saati iki buçuk liradır hep burada, siz gelen misafirleri kazıklarmısınız böyle, yook, hayır, yook, yoook, her zaman değil ama ekmek parası ve evime her akşam iki okka Afrika götürmezsem sonra karım ne der? ne der karım ve hemen git getir, koskoca herifsin ve iki çocuğumuz şimdi Ankara'da Tıp Fakültesinde.

Günaydın.

Güneş tam tepede. Yakıyor sırtımı, organlarımı, etimi. Yansın. Doktor'dan yanmak için özel bir yağ aldım. Zeytinyağının içine biraz tentürdiyot, biraz vitamin, biraz badem yağı koyarak yapıyormuş bu özel yağı. Yağdan süründüm. Güneş tam tepede. Işınları baştan aşağı yakıyor beni. Balıkçı kıpırtısız, boş gözlerle bakıyor bana. Bu gözler kimi zaman hafifçe sulanıyor. Kürek çekiyorum. Kolumu kopartacakmış gibi zorluyorum küreği. Gövdemi ileri verip en gerilerden daldırıyorum küreği suya, çok derine de dalmamasına özenerek kendimi geri alırken var gücümle asılıyorum. Güneş, ter, güç harcıyorum. Ter akıyor alnımdan. Kayığın yanından bir köpek leşi geçiyor. Şişmiş kar-

nı. Koku. İğrenç. Sallanarak gerilere doğru gidiyor.

«Mendirekten dönelim.»

Mendirek dışında dalgalar korkunç. Büyük dalgalar. Dalgalara doğru kayığı götürüyorum. Dalgalar, yükseliyor, yükseliyor, yükseliyor.

Yüzü koyun kuma yattım. Başımı havlu ile örttüm. Gömdüm iyice kafamı. Uyumak istiyorum. Ah, bir uyusam. Güneş altında, böyle sıcacık bir uyuyabilsem. Herkes koşuyor, koşuyor, bağırıyor. Kum sanki bir kadınmış gibi kendimi gömüyorum oraya.

Ağaçlar bitiyor ve deniz gözüküyor. Çinko renginde bir deniz. Öğle üzeri güneş yandan vuruyor. Oysa deniz masmavi olsun isterdim. Bütün lâğımlar denize akıyor.

Otele gittim ve sordum. «Hayır, gelmedi» dedi uzun kafalı sarışın bir adam. «Siz necisiniz burada?» diye sordum yeniden. «Ben buraya gelenlere yer bulurum, yer ayırırım, kimin gelip gittiğini iyice bilirim.» Otelin merdivenlerinden mayolu kızlar ve üstleri çıplak, pantalonlu erkekler indi. Kızlara baktım. Geceydi, gene de terliyordum.

Lokantada bir yer ayırttım. Masada balıklar, mezeler vardı ve birisinin otele girdiğini gördüm. Ben zettim. Niye gelmesin? Gelmesi gerekiyordu. Buradaydı seziyordum. Hızla koştum otele. Kimseler yoktu. Merdivenleri çıktım. bir koridor uzanıyordu ve bütün kapılar kapalıydı.

Bütün kapılar kapalıydı ve gece iyice çökmüş masanın üzerinden bir türlü kaldıramıyordum kafamın içinde bir bulantı gibi derinliklerden gelen ve ay ışığında kabaran denizin yavaşça gelip kıyıda yatan beni, ayaklarımdan başlıyarak sardığını, içeri doğru çektiğini, zift rengindeki bu denizin ve içinde yüzen köpek leşinin ve kayığın burnunda oturan, afrikalara giden balıkçının ve denize akan lâğımların merdivenlerden inen kadınların pürüzsüz bacaklarının, niçin anlamıyorum niçin bütün kapılar kapalıydı? birisi yukarı çıkmıştı, iyice görmüştüm ve benzetmiştim birisinin yukarı çıktığını, bir gramafon sesi duyuluyordu, gramafonda ince, tız bir kadın sesi şarkı söylüyordu, bir aspirin yuttum, bir piramidon yuttum, bir bardak kırıldı, gramafonda :

Dizlerine kapaaaaansam
Kana, kanaaaaaa ağlasam
O siyah saçlaaaaaaarını
Ben çözüp ben baaaaaağlasam

ve garson gelip kaldırdı bardağı yüzüme bakarak ve sanki niçin kırdın bu bardağı? sonra alırım parasını, yazarak hesap pusulasına, ulan yazarsan yaz! nereye yazarsan yaz, istersen cehennemin dibine git, bana baş garsonu çağır, burada baş garson yoktur ama belâ mı arıyorsun? çıkarmak istiyorsan hır, o zaman kolayca gösteririz biz sana, denizin dibinde balıklar sürü halinde dolaşıyor ve yosunlar bir buğday tarlası gibi dalgalanıyordu ama benden önce gelmiştir mutlaka ve kaçıyordur şimdi benden, başka bir herifin kolları ve bacakları arasında ıslak gövdesini ve diri göğüslerini ve denizin bir kadının göğsü gibi yükselerek beni içine aldığını, bir gramafonda

Dizlerine kapansam, kana kana aaaaaaağlasam...

Sarışın at kafalı adam, yakalıyarak beni omuzumdan sordu: «Ne arıyorsunuz burada?»

«Onun burada olduğunu sanıyorum.» dedim.

«Bana yalan söylüyorsunuz, size tenbih etmiştir.» dedim.

Soluk aldı kendisini tutmak istiyormuş gibi sarışın adam, gözlükleri de vardı ama yeni farkına varıyordum. «Efendim.» dedi. «Burada herkese iyi davranmak isteriz ve elimizden gelen kolaylığı gösteririz. Rahat etmesini sağlamağa çalışırız. Size öyle bir kimsenin olmadığını söyledim, niye yalan söyliyecek mişim? Sizin söylediğiniz gibi bir kimse buraya gelmedi. Bu raya gelip odaları bir bir aramanıza izin veremeyiz.»

«İşte tamam, dedim. Herkesi rahat ettirmek istiyorsunuz. Bu sizin başlıca amacınız olduğuna göre. Onun emirlerini yerine getirmiş olmalısınız.»

Hiç cevap vermedi bu sefer at kafalı adam. Homurdandı.

«Yok diyorum size» dedi kolları nı iki yanına sarkıtarak.

Bak dedim hiç kıpırdamadan duruyorlar orada, ne düşünüyorlar? Sen de hep onlardan hoşlanırsın, paralı olsun da ne olursa olsun, ne yapmak istiyorsun, onunla birlikte sonuna kadar gitmek mi? Ne yaptığını biliyor musun şimdi azgın dişi bir yaratık gibi, herhangi bir yaratık gibi, böyle.. hayır. dedi benim yüzüme bakmadan ve başını eğerek, senden kurtulmak istiyordum, o kadar yapışıyordun ki bana beni o kadar çok istiyordun ki, ne olmasını istiyordun, işte şimdi başka birisiyle, istersen öyle olsun bir dişi, bir kancık. Ama başkasıyla birlikte işte, gene sen arkamızdan, ne istiyorsun, söyle ne istiyorsun, bırak beni artık, ama seni seviyorum, seni seviyorum, senden nefret ediyorum, iğreniyorum, iğrenç, pis, kaltak, gene okumuş paralı takımından birini bulmuşsun, ama göstereceğim ben onlara, ben de birgün, onlara, zenginlik değil mesele, senden soğudum artık anlamıyor musun? Kendimden birşeyler verdim sana, şimdi sen de başka birisin, ben de iyi ya işte biz değiştik artık başkası olduk, yabancı olduk birbirimize, ama nasıl böyle ortada bırakarak, onunla bir likte buraya gelerek beni çıldırtmak için, bırak beni artık gideyim beni bekler şimdi...

Yüzdükten sonra karaya çıktım Kumlara yattım. Herkes çılgınlar gibi haykırıyordu. Ben ise gözlerimi kapamış onun geldiğini düşünüyordum. Gelmiştir ve otelde yatmaktadır şimdi. Geceleri çıkıyordur dışarı. Kumlardaki meyhanelerde yanındakiyle birlikte oturup denize karşı içiyordur. Sonra birlikte otele dönüp.

Seziyorum onların geldiğini. Gelmişlerdir mutlaka. Doktor geldi yanıma ve konuşmağa başladık. Fakat anlamıyordum iyice söylediklerini. Bir ara bir bölümünü dinleyebildim:

«... Hep böyledir bunlar. Bu tembel insanlar balık avlamağa bile çıkmıyorlar. Yoksa bukadar kocaman denizde balık olmaz olur mu? Geldiğimizden bu yana bir defa olsun balık yiyemedik. Balık yiyeme-

dik. Balıklarla rakı içmek daha kısmet olmadı. Kısmet olmadı. Tembel herifler...»

Evin tavanı alçaktı ve soğanlar sarkıyordu. Soğanlar ipe geçirilip tavana asılmıştı. Bir kıyıya patatesler yığılmıştı. Geceleri uyuyamıyordum. Tahtakurusu çıkıyordu. Gece yarısı elektrikler sönüyordu. Evin yanında bir çeşme vardı ve kadınlar çeşme başında konuşuyorlardı yüksek sesle. Geceleri hiç uyuyamıyordum. Başım ağrıyordu. Yüz numaraya gidip bir kova su döküm ama gene uyuyamadım.

— Başkasıyla birlikte geldin değil mi? Başkasıyla birlikte buraya geldin beni işkenceye sokmak için.

— Beni yalnız bırak, dedi. Beni yalnız bırak. Kiminle istersen gelirim. Benimle bu kadar uğraşma. Hiç bir bağımız kalmadı. İğreniyorum, ne kadar da.

— Kimdir, diye sordum. Kimdir o adam?

— Seni ilgilendirmez. İstediğimle gelirim, istediğimle kalırım.

— Bu kadar özgür olduğunu mu sanıyorsun?

— Evet, sonuna kadar özgürüm sonuna kadar özgür olmak istiyorum.

Yürüyerek heykelin olduğu yere geldik. İki köylü kadın duruyorlardı. Önlerinde bir sepet vardı. Sepet yumurtalarla doluydu.

Belki satmak için getirmişlerdir diye düşündüm. Ama hiç kıpırdamadan duruyorlardı ve satmak için herhangi bir davranışta bulunmuyorlardı.

— Hep seni aradım, dedim.

— Buradaydım, neden aradın beni?

— Neden aradığımı bilmiyor musun sanki?

Sustu, Köylü kadınlar hiç kıpırdamadan duruyorlardı ve bize bakıyorlardı

Kadın erkeğe «Yarın sabah gitmeliyim.» diyordu.

«Ne olursun.» «Gitme.» diyordu erkek.

Ben arkamı duvara vermiş dinliyordum. Karanlıktaydım ve benim orada durduğumu bilmiyorlardı. Hiç kıpırdamadan dinliyordum. Denizin sesi bulunduğumuz yere kadar geliyordu. Kumsal. Kumsalın ortasına dikilmiş bir meyhanenin ışıkları ön tarafından balık ağlarının asılı olduğu yere kadar uzanıyor, kıyıya çekilmiş takaların burunlarını aydınlatıyordu. Erkek kolunu kadının beline sarmıştı.

«Gitme, ne olursun gitme.»

«Ahh»

Biraz sonra kalkıp uzaklaştılar. Kumlarda yürüyerek bir sokağa çıktım. Oradan bir meydana geldim. Meydanda bir heykel vardı ve çevredeki dükkânlardan birisi açıktı. Işığı bana kadar geliyordu. Dükkândan içeri baktım, otel kâtibi oradaydı. Dışarı çıkmasını bekledim. Dışarı çıktı.

— Gördünüz ya yalancı çıktınız en sonunda!

— Niye yalancı çıkayım, bana, kimseye söylememi sıkıca tenbih etmişti.

— Bütün bunların bir sonu gelecek ama bilmiyorum, dedim at kafalı sarışın adama.

— Siz biraz sinirlenmeseniz herşey yoluna girer, diye söylendi.

Bu akşam biraz sevinçli görünüyordu otel katibi. Bana hiç bir sakınca duymaksızın bakıyordu. Ben de bu bakışlardan biraz çekiniyordum. Heykelin yanına kadar gittik .

— Kiminle birlikte geldi, diye sordum.

Hiç cevap vermedi bana.

— Artık işlerimi çok kısa zaman da yoluna koyacağım. Buradan da ayrılacağım. Bir yığın insan geliyor buraya, bıktım artık hepsin - den. Kendi başıma yaşamak isti - yorum, anlıyor musunuz, kendi başıma ve büyük bir miktar para her zaman cebimde olarak, küçük bir otel kâtibi olarak kalmaktan bıktım. Dönüyorum.

— Niye kendi başınıza yaşamak istiyorsunuz? diye sordum.

— Kendi başıma yaşamalıyım. O kadar. Başkaları canımı sıkıyor. Yalnızlık istiyorum, yalnızlık istiyorum, başımı dinlemek istiyorum artık.

Küçük bir koruluk içinde yürüyordum. Ağaçlar kimi yerde sıklaşıyor, kimi yerde çevremi görecek aralıklar bırakıyordu. Kimi yerde ağaçların yerini alçak fundalar alıyordu.

Ay ışığı altında heryer, tarlalar, denizden gerilere doğru yükselen yamaçlar değişik bir renk alıyordu. Arada bir karşıma mısır ekilmiş tarlalar çıkıyordu. İnsanlar buralarda ağaçları sökerek küçük tarlalar açmışlardı. Mısırlar yerden bir metre kadar yükseliyordu. Karşıma birdenbire bir harabe çıktı. Kalın duvarları yer yer çökmüştü. Duvarların yere yakın yerlerindeki ka - bartmalar ay ışığı yandan vurduğu için çok iyi belli oluyordu. Harabenin duvarları üstüne çıktım ve bekledim. Niçin gelmiştim buraya? Uzaklaşmak istemiştim biraz olsun denizden ve deniz kıyısındaki gü - rültüden. Her yer sessizdi ve arada bir bu sessizliği böceklerin çıkardığı vızıltılar bozuyordu. Ay ışığında oturdum, kımıldamadan uzun zaman durdum. Bu kalın duvarlar ve devrilmiş sütunlar korku veriyordu bana. Yoldan birisi geçti.

Bütün bunlar sanki bir boşlukta oluyordu. Kahvede birtakım adamlar oturuyordu. İlerde bir sokağı döndüğünü gördüm. Arkasından koştum. Benim koşarak geldiğimi gördü. Utandım ve iki adım ötesinde durarak başka bir yere bakmağa başladım.

Deniz kıyısına döndüm. Bir dere ağzında köprü kurmuşlardı. Köprüye çıkıp denizi seyretmeğe başladım. Baş ağrısı yoktu. Kendime gelmiştim. Çok iyi idim. Denizden müthiş leş kokuları geliyordu. Kan izleri vardı pis çakıl taşları üzerinde. Kasaplar burada hayvan kesiyorlardı. Kaçtım oradan..

Onları gördüm. Kolkola girmişler ve birbirlerine sokulmuşlardı. Börek satan bir fırının önüne gidip birşeyler satın aldılar ve gülüşerek yemeğe başladılar. İyice sokulmuşlardı birbirlerine. Kahvede bir takım a - damlar oturuyorlardı. Onlara baktılar. Onlar hiç çevrelerine bakmadan yavaş yavaş yürüyorlardı. Bir sokağa saptılar. Bu sokak denize paralel sokaklardan biriydi ve ilk defa buraya geliyordum. Yüksek duvarlar vardı sokağın iki yanında. Duvarların gerisinde ne olduğunu bilmiyordum. Belki evler, belki bahçeler. Duvarlar eski taşlardan örülmüştü, kale surları gibiydi. İlerde bir çeşmenin yanında durdular. Yanındaki su içerken, o çeşmenin taş yalağına oturdu. Sonra yürümeğe devam ettiler. Ben

(30. Sayfada)

Fethi NACİ

Dengilerin Getirdiği

TÜRK DİLİ dergisinin Ekim 1961 sayısında Bay Suut Kemal Yetkin'in Akımcılık adlı bir başyazısı var. O yazıda ileri sürülen fikirler üzerinde uzun boylu durulabilir, yanlışlıkları gösterilebilir; ben yalnız aşağıya alacağım parça üzerinde durmak istiyorum.

Şöyle diyor Bay Yetkin :

«1945 den 1950 ye kadar şiirimizde ve hikâyemizde yer yer kendini gösteren toplumcu gerçekçiliğe gelince: bu davranışın da dışarıdan sokulmuş yabancı bir mal olduğunu anlamak için, İkinci Dünya Savaşına girmediğimiz, onun korkunç sıkıntılarından uzak kaldığımız, düşmana karşı bir direnme cephesi kurmadığımız halde, bu gereklere dayanan bir davranışın, barış ve düzen içinde bulunan bir memlekette uygulandığını göz önüne getirmek, hürlüğün hiç de kısıntılı olmadığı bir dönemde başka dillerden hürlük şiirleri çevrildiğini ya da doğrudan doğruya yazıldığını hatırlamak yeter artar bile.»

Önce bu sözlerin edebiyatla ilintili yanı üzerinde duralım. Yukarıya aldığım sözleri açıkça gösteriyor ki Bay Yetkin, toplumcu gerçekçiliğin ne olduğunu da, hangi gereklere dayandığını da bilmiyor; «1945 den 1950 ye kadar şiirimizde ve hikâyemizde yer yer kendini gösteren toplumcu gerçekçilik» sözleri, Bay Yetkin'in toplumcu gerçekçiliği; toplumsal yergi, toplumsal eleştiri, toplumsal gerçeklikle karıştırmasının sonucudur. Çünkü ne 1945-1950 yıllarında, ne de bu yıllardan sonra şiirlerinde, hikâyelerinde görülen toplumsal yerdiğidr, toplumsal eleştiridir, toplumsal bir gerçekçiliktir, o kadar.

Bay Yetkin, «1945 den 1950 ye kadar şiirimizde ve hikâyemizde yer yer kendini gösteren toplumcu gerçekçilik» için «dışardan sokulmuş yabancı bir mal» diyor. Bu yılların edebiyat ürünleri gerçekçidir, ama toplumcu gerçekçi değildir; gerçekçilik ise, Bay Yetkin'in deyimiyle, «dışardan sokulmuş yabancı bir mal»dır; ama bu dışardan sokulma olayı 1945 ten çok önce olmuştur. 1945-1950 yıllarının gerçekçiliği, 19. yüzyılda başlıyan batılılaşma çabalarının edebiyat alanındaki yansımalarının gelişerek sürüp gitmesinden başka bir şey değildir.

Ben asıl şu hürlük meselesi üzerinde durmak istiyorum. Bay Yetkin, 1945 - 1950 yılları için, «hürlüğün hiç de kısıntılı olmadığı bir dönem» diyor. O benim üniversite öğrenciliğim yıllarına rastlar, unutamıyacağım anılarla doldudur. İşte o anılardan bazıları :

— «Hürlüğün hiç de kısıntılı olmadığı» o dönemde, 4 Aralık 1945 te, Tan matbaası yıktırılmış, Tan gazetesinin yayınlanması önlenmiştir;

— «Hürlüğün hiç de kısıntılı olmadığı» o dönemde, 16 Aralık 1946 da, sosyalist partiler kapatılmış, sosyalist yayın organları susturulmuştur;

— «Hürlüğün hiç de kısıntılı olmadığı» o dönemde, Prof. Pertev Boratav, Doç. Behice Boran, Doç, Niyazi Berkes, hiçbir suçları olmadığı yargılanmaları sonunda belli olduğu halde, Ankara Üniversitesi'nden atılmışlardır;

— «Hürlüğün hiç de kısıntılı olmadığı» o dönemde Doç. Mehmet Ali Aybar'ın HÜR adlı haftalık gazetesini İstanbul'da yayınlamasına engel olunmuş, Aybar İzmir'e giderek gazetesini orada çıkarmağa çalışmış, fakat İzmir'de de Aybar'ın gazetesini devam ettirmesine engel olunmuştur.

Bunlar, benim üniversite öğrenciliğimin, 1945-1949 döneminin, unutamıyacağım olaylarından bazıları. Bay Yetkin, böyle bir dönem için, «Hürlüğün hiç de kısıntılı olmadığı bir dönem» diyor ve o yıllarda hürlük şiirleri yazılmasını ya da çevrilmesini «dışardan sokulmuş yabancı bir mal» saydığı bir davranışa bağlıyor. Bay Yetkin, nasıl insanın gözünün içine baka baka gerçekleri değiştirmeğe çalışıyor; nasıl 10-15 yıllık bir geçmişi büsbütün başka türlü göstermeğe çalışıyor; nasıl sosyalizmsiz bir demokrasiyi, basın özgürlüğü olmıyan bir demokrasiyi, düşünce özgürlüğü olmıyan bir demokrasiyi, üniversitelerinde bilim düşüncesinin söylenemediği bir demokrasiyi savunuyor, görüyorsunuz.

«SAĞLAM BİR MANTIK VE SAĞDUYU GÜCÜ»

KİM dergisinin kitap eleştirilerini Rauf Mutluay hazırlar. 26 Eylül 1961 talihli Kim'de, Rauf Mutluay, Melih Cevdet Anday'ın, Ataç Kitabevince yayınlayor. DOĞU - BATI adlı deneme kitabından söz açıyor. Rauf Mutluayın yazısından iki parçayı aktarıyorum: «Bütün gerçek yazarlar gibi Melih Cevdet Anday'ın da bizim okuyucumuza zor gelen bir ana ilkesi var: düşünmek. Her zaman yeniden, ana kaynaklara inerek, kelimelerin ve terimlerin sınırlarını yoklıyarak, metinleri ayrıntılarına kadar inceliyerek, kendi kendisini zora koşarak, çeşitli sorularla alanı genişleterek, asıl doğruyu ilk doğruyu bulmaya çalışmak. Oysa edinilmiş alışkanlıklarla, eski yargılarla, aldırmazlıkla, üstünkörü okuyarak, bellekteki sermaye ile idare ederek yazıvermek ne kolaydır. Böylece Melih Cevdet Anday'ın yazılarını ele alan okuyucuya da, yazariyle birlikte, duygularından vazgeçip ön yargılardan sıyrılarak yapıcı bir şüphenin ardısıra yadırganan gerçekler bulma işinde emekli bir yolculuk ödevi düşmektedir. Melih Cevdet Anday'ın kitabında hiçbir yazının kolayca, ayaküstü, bilinenleri tekrarlıyarak, ortak beğeniye yaslanarak doğmadığı besbelli. Onları okuyan da, araştırıcı bir düşüncenin yoldaşlığında her şeyi yeniden yoklamak ve kendi ölçülerini bulmak yöntimini kazanıyor.» (...) «Melih Cevdet Anday her soruna, ister sanat ister toplum işi olsun, sağlam bir mantık ve

sağduyu gücüyle yaklaşmaktadır. Kavramları karşıtlariyle birlikte ele alarak gerçeği bulma işinde okuyucuya hiç sezdirmeden çeşitli düşünceleri incelemekte, rahat, içten bir söyleşi anlatısı havasında konuyu aydınlatmaktadır; bu, iyi yazının asıl niteliklerinden biridir ama en geç kazanılanı. Melih Cevdet Anday'ın yazıları, eskilerin sehl-i mümteni dedikleri ustalığın en iyi örnekleri sayılabilir. Bu durumun gerektirdiği büyük bir dil saygısı ve özeni ile birlikte.»

Doğu - Batı hakkında düşündüklerimi ayrıca yazmak istediğim için şimdilik Rauf Mutluay'ın yazısından iki parçayı aktarmakla yetiniyorum.

Bu arada, Dost'un geçen sayısında yayımlanan, «Ahmet Celâl» başlıklı yazı üzerine dikkatinizi çekmek isterim. O yazıyı okuduktan sonra Rauf Mutluay'da yaşayan öbür roman kahramanlarını merakla beklemeğe başladım.

MISRALAR

DOST'un bir sayısında, Dergilerin Getirdiği'nde, sevdiğim mısraları anmıştım. Nicedir Dergilerin Getirdiği'ni yazmıyordum; şimdi, bu yazıyı, şu son günlerde dilimden düşmeyen mısralarla bitirmek istiyorum.

El yadırgar ayasını bir şey yavaşça inerse o hüzündür
Turgut Uyar

Unutamam o güz ikindisini
Her ayında alı al bir mutluluk
Terli bir at gibi gülümseyiverdi
Melih Cevdet Anday

Je vais mourir saoûl dans un coin
Charles Cros

On meurt d'avoir dormi longtemps
Avec les fleurs, avec les femmes
Charles Cros

Uyu denize benze
Oktay Rifat

Bir buluşma yeridir şimdi hüzünlerimiz
Edip Cansever

Mon bel amour mon cher amour ma déchirure
Je te porte dans moi comme un oiseau blessé
Aragon

Neden sıkıntıyı, hüznü, pişmanlığı getiriyor
Gecesefalarının açtığı saatler?
Behçet Necatigil

İstanbul'un öyledir baharı
Bir aşk oluverdi aşinalık
Yahya Kemal Beyatlı

Kapılar açılır ardına kadar
Kuşlar uçar hatıralar içinden
Çocuğum şarkı söyle sokaklarda
Sesin güzelliğini kaybetmeden
Fazıl Hüsnü Dağlarca

Ahmet Cemil

(14. Sayfadan)

le başlayıp bir katra girye ile netice bulan beşer hayatı» (100) nı yazmak istiyen Ahmet Cemil, kendi felsefesinin kaderine doğru hızlı bir önseziyle koşar. Sanattan beklediği pratik faydayı bulamayınca da şiirlerini sobaya atar: «Ah yalan şeyler! Ah sahte şiirler!» (273) Kendi hesabıma ben Ahmet Cemil'in insan ve sanatçı kurtuluşunu ancak burdan sonra umut ediyorum. Goethe, Verter'le bitmez ki. Ahmet Cemil de bütün bir hayat değildir. Bir ömrün parçası, kısa bir çağdır. İstanbul dışındaki bir göreve bir intihara gider gibi yönelen Ahmet Cemil'i, Halit Ziya, aşksız ve esersiz, parasız ve ünsüz, öylece bırakır. Ama sadece 25—26 yaşında olduğunu unutmıyalım. Bu, şimdi bile, baba harçlığıyla kahve ve sinema kalabalıklarını çoğaltan gençliktir. Ahmet Cemil, ömrünün bir bölümünü unutup yeniden yaşamağa başlıyabilir. Onun devamını, yazarında izliyebiliriz. Aşk-ı Memnû'da —ve özellikle hikâyelerinde— göreceğimiz, artık başka bir Halit Ziya'dır.

Ahmet Cemil'in bana en yakın gelen yanları, sanatçılığa o kadar sevinçle hazırlanışı; hepimizin özendiğimiz yazarlık hayatının düşleriyle mutluluk duyması; bütün o buğulu ilk aşkların doyulmamış tadılmamış, kavuşmadan yitirilmiş o ilk göz ağrılarının acısını ya şamasıdır. Ahmet Cemil, hiçbir zaman eksik olmıyacaktır. Her genç, kabiliyetiyle emeğinin hesabını kendi kendine yapan her sanat genci, biraz onun hayatının çizgisinden gider. «Sanat, sanat içindir» der; çevresinde akıp giden hayatın sancılarını duymaksızın bir süre kendi düşlerine gömülür.

Bir de şu var: Hürlüklerin sınırlandığı, korkuların kol gezdiği her ortamda sanat yön değiştirir. Ahmet Cemil gibi kendi içine kapanarak, konularını da sorunlarını da kendisi yaratarak oyalanır. Şimdi, ozanlarımızın anlamsızlık (?), bireycilik ardında; hikâyecilerimizin biçim ve deyiş uğrunda emek harcamaları bir Ahmet Cemil kuşağının koşullarına mı işarettir? Halit Ziya yıkılmış Ahmet Cemil'i 1897 de yirmi beş yaşında bırakır. Hâlâ orda mıyız?

Rauf MUTLUAY

Sanat Sanatçılar

KONSER SALONU

Cumhurbaşkanlığı Senfoni orkestrası yeni bir konser salonuna kavuşmuş bulunuyor. Millî Eğitim Bakanlığı, Sergievi binasını, bin kişilik bir dinleyici kitlesini ve yüzkırk kişilik senfonik orkestrayı korosuyla beraber içine alabilecek bir biçimde yeniden düzenlemiştir. Salonun gereken teknik ve akustik şartları sağlanmıştır.

Koro Şefi Nedim OTYAM

YURT DIŞINDA BİRİNCİLİK KAZANAN İLK TÜRK KOROSU

Fransız Milli Öğrenci Federasyonunun her yıl düzenlediği kültür festivalinin dokuzuncusu, bu yıl Fransanın Poitiens ilinde yapılmış tır. Bu festivale yurdumuzdan da Türk Milli Talebe Federasyonu da çağrılmıştı; Öğrencilerimiz Fransaya Folklor ve Koro olmak üzere iki ayrı kol olarak gitmişler ve festivale katılmışlardır. Türk Üniversite öğrencileri bu festivalde koro ile birinci, halk dansları ekibi ile dördüncü olmuşlar ve, Chevalier Honorair derecesini almışlardır. Otuz kişilik Türk Milli Talebe Federasyonu Koro'sunu kompozitör Nedim Otyam yönetmiştir. On sekiz memleketten gelen öğrenci topluluklarının katıldığı festival 26 Ağustosta başlamış, 3 Eylül günü bitmiştir. Türk Milli Talebe Federasyonu korosu yurt dışına çıkan ilk korodur. Yirmisekiz yıl önce Hulusi Öktem tarafından Kadıköy Halkevinde kurulmuştur.

THURBER AĞIR HASTA

Günümüzün ünlü Amerikan mizahçısı ve ressamı James Thurber bir beyin ameliyatı geçirmiştir. Altmışaltı yaşında bulunan sanatçı daha önce kör olmuştu. Durumunun ciddi olduğu bildirilmektedir.

LONDRA MÜZİK FESTİVALİ

1962 yılı haziran ayında Londrada yapılacak Uluslararası Müzik Festivaline, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının Türk Çağdaş müzik kompozitörlerinin eserleriyle katılması kararlaştırılmıştır.

MİNYANTÜRLERİMİZ

Türk minyatürleri hakkında hazırlanan bir kitap UNESCO tarafından Milano'da çok güzel bir biçim de bastırılmıştır. Yakın zamanlara gelinceye kadar varlığı kabul edilmeyen ve İran minyatürleriyle karıştırılan Türk minyatürü ve Türk sanatı böylece bütün dünya sanat âlemine tanıtılmış oluyor.

ŞİİR OKUMA TOPLANTISI

Münih Sanat evinde Uluslararası şiir okuma toplantıları yeniden düzenlenmeye başlamıştır. İlk olarak Eugen Roth kendi şiirlerini okumuştur. Bundan sonra Eugéne Ionesco şiirlerini okuyacaktır. Kasım ayı içinde ise Marcel Pagnol kendi eserlerinden parçalar okuyacaktır.

GILGAMIŞ DESTANI

Eski Doğu Edebiyatının en güzel örneklerinden biri olan ve Binyıllık geçmişi bulunan Gılgamış Destanı, Leningarad'da Rusça olarak yayınlanmıştır.

ENTERNASYONAL GENÇLİK SENFONİ ORKESTRASI

İkinci Dünya Savaşı sıralarında Belçikada kurulmuş olan «Jaunesses Musıkales» (Genç Müzisyenler) teşkilâtı, kısa zamanda otuz kadar memlekete yayılmıştır. Gayesi, müzik yapan ve seven gençleri birleştirmek, kaynaştırmaktır.

Bu teşkilattan olan, «Musıkalısche Jugend Deutshland» (Alman Müzik Gençliği), en çok çalışan topluluklardan biridir. Bu teşkilât her yaz Weikersheim sarayında Enternasyonal gençlik orkestrası, opera ve oda müziği kursları ve konserleri düzenlemektedir.

Weikersheim, Münih - Frankfurt arasında ufak bir kasabadır. Buraya özellik veren eski, ünlü sarayıdır. Bu sarayı yılda, aşağı yukarı Otuzbin'e yakın turist gezmektedir. Büyük bir müziksever olan prens, yaz aylarında sarayını gençlerin çalışmalarına, konserlere açmaktadır. Bu çalışmalara katılmak isteyen her milletten gençler, yol ve yiyecek paralarıyla, kurslara katılma paralarını kendileri öderler. Yatacak yerler ücretsizdir. Ça-

Orkestra Şefi Hikmet ŞİMŞEK

lışmalar, orkestra, opera, oda müziği olarak üçe ayrılır. Günlük çalışma süresi, ortalama olarak sekiz saattir.

Bu yıl orkestra kurs ve konserlerini idare etmek üzere şu orkestra şefleri davet edilmişti: Almanya'dan prof. Heinz Dressel, Türkiye'den Hikmet Şimşek, İngiltere'den Charles Mackerras. Bu, Şimşek'in Weikersheim'e üçüncü gelişi idi. İlk sefer, 1956 yazında konuk olarak gelmiş, idare ettiği bir konserin başarısı üzerine 1957 de asistan-şef olarak angaje edilerek üç konser daha idare etmişti. Bu yıl bir haftalık bir kurs ve iki konser idare etmek üzere, esas şef olarak davet edilmiştir. Şimşek'in programında, Haendel'in Su Müziği, Bartok'un Romen dansları, ve Haydn'ın Gayda senfonisinden başka iki de Türk eseri vardı. Bunlardan biri, Adnan Saygun'un İncinin Kitabı, öbürü, İlhan Usmanbaş'ın Küçük bir Gece Müziği idi. Bir aksilik sonucu notalar yetişmediği için, ne yazık ki ikinci eser çalınamamıştır.

Bu yılki orkestra çalışmalarına, ondört memleketten, yüze yakın genç müzisyen katılmıştır. Çalışmalar ve konserler çok başarılı geçmiş, eleştirmeciler Hikmet Şimşek'i hararetle övmüşlerdir.

EZRA POUND'UN DURUMU

Bundan bir süre önce bir kalp krizi geçirerek kliniğe yatırılan Amerikalı şair Ezra Pound'un durumunun gittikçe iyileştiği bildirilmektedir. Yetmişbeş yaşında bulunan Pound, dinlenmek amacıyla bu kışı klinikte geçirecektir.

ANOİLH'IN YENİ OYUNU

Jean Anouilh'ın «Mağara» adlı oyununun ilki Montparnasse tiyatrosunda verilmiştir.

DOĞU ALMANYA EDEBİYAT ARMAĞANI

1961 yılı Doğu Almanya Edebiyat armağanı, Linz şehrinde yaşamakta olan kadın yazar, Gertrude Fussenegger'e verilmiştir. Fussenegger 1912 yılında Pilsen'de doğmuştur. Kazandığı armağan 4000 Doğu Almanya markıdır.

Deniz Kıyısında

(26. Sayfadan)

de çeşmeye geldim ve bir hap yuttum. Başım çok ağrıyordu.

Birdenbire yitirdim onları. Önümde boş bir arsa, sağda ve solda birer ev vardı. Arsanın ortasında büyük bir incir ağacı vardı. Ağacın altınaa iki kadın oturmuşlar hasır örüyorlardı. Bana baktılar. Birbirleriyle konuştular. Evlerin birinden bir kız çocuğu çıktı bana baktı ve kaçtı. Koşarak arsayı geçtim. Arsanın ilerisinde kayalık bir yerin üzerinde fener binası vardı. Geceleri yeşil bir ışık salıyordu. Yanıp sönüyordu. Herhalde burası olmalıydı. Buradan deniz görünüyordu. Geri döndüm. Başka yollardan döndüm.

Onları yeniden gördüm. Bir sokağa saptılar. Hediyelik eşyalar satan dükkânların önünde durup bakmağa başladılar. Her dükkânın önünde durup bakıyorlardı. Kimisine giriyorlardı. Sokağın sonuna gelmiştik ki beni gördü ve dönüp yanındakine birşeyler söyledi. Yanındaki bana baktı. Ben geri döndüm. Sokağın köşesine kadar gittim ve oradan gözetlemeğe başladım. Oldukları yerde durmuşlar konuşuyorlardı. Yanındaki gene koluna girdi omuzlarını silkerek. O kolunu çekti ve gene birşeyler söy-ledi. Bunları hep görüyordum. Sonra gene yanyana yürümeğe başladılar.

Soyundum ve bir kayadan denize atladım. Deniz buz gibiydi ve atladıktan sonra denizin içine doğru gömülürken bir daha sanki hiç su yüzüne çıkamıyacakmışım gibi bir duygu sardı beni. Suyun yüzüne de çıkmak istemiyordum. Kollarım kopuncaya kadar yüzerek açıldım. Sonra soluk soluğa, dinlene dinlene kıyıya döndüm. Giyindim.

Dönüş otobüsünde yer ayırttım.

TİYATROLAR

BÜYÜK TİYATRO'da

1/11/1961 HAMLET
2 » » İNCİ AVCILARI
3 » » BÜYÜK JÜSTİNYEN
4 » » TOSCA
5 » » HAMLET (MAT.)
5 » » KÖROĞLU (SUA.)
6 » » COPPELİA BALESİ
8 » » HAMLET
9 » » TOSCA
11 » » İNCİ AVCILARI
12 » » GERGEDAN (MAT.)
12 » » HAMLET (SUA.)
13 » » COPPELİA
15 » » KRAL OİDİPUS

KÜÇÜK TİYATRO'da

Pazartesi hariç, diğer günler saat 20.30 da ve Pazar günü ayrıca saat 15 te KOCAOĞLAN (piyes 3 perde)

ODA TİYATROSUN'da

Pazartesi hariç, diğer günler saat 18 de SON BAND, PUSUDA

YENİ SAHNE'de

Cuma hariç, diğer günler saat 20.30 da ve Pazar günü ayrıca saat 15 te BERNARDA ALBA'NIN EVİ (Oyun 3 perde)

ÜÇÜNCÜ TİYATRO

Çarşamba suare, Pazar matinelerinde operet, **(Çardaş Fürstin - Çingene Baron)** Cuma tatil, sair günler **Macun Hokkası. Danışma : 11 72 40**

MEYDAN SAHNESİ

Hergün 18.15 de **Dolap,** 21.15 de **Ay Mavidir.** TEL. : 17 52 00